

UNIVERZITA KARLOVA
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ
Orální historie – soudobé dějiny

**Luisa Landová-Štychová v premenách času
a histórie**

Diplomová práca

Vedúci práce: PhDr. Přemysl Houda, Ph.D.

Praha 2025

Bc. Kristína Krošláková

Prehlásenie

Prehlasujem, že som záverečnú prácu na tému Luisa Landová-Štychová v premenách času a histórie vypracovala samostatne. Všetky použité pramene a literatúra boli riadne citované. Práca nebola použitá na získanie iného alebo rovnakého titulu.

Praha 7.1.2025

.....

Bc. Kristína Krošláková

Pod'akovanie

Moje pod'akovanie patrí, v prvom rade, môjmu vedúcemu práce Mgr. Přemyslovi Houdovi, Ph.D., za jeho ochotu, čas a hlavne cenné rady, ktoré som využila pri tvorbe tejto diplomovej práce. Ďalej by som chcela pod'akovať mojej rodine a priateľom za trpezlivosť a lásku, ktorú mi dávali. Vďaka patrí aj samotnej Luise za to, že ma dokázala natoľko inšpirovať a motivovať, aby som sa jej vo výskume venovala podstatnú časť svojho štúdia.

Abstrakt

Táto diplomová práca sa zameriava na priblíženie vybraných úsekov Československých dejín prostredníctvom osobnej a subjektívnej skúsenosti Luisy Landovej-Štychovej. Časové obdobie, ktoré výskum pokrýva, zahŕňa roky 1918 až 1969. Práca však nie je len o samotnej osobe Luisy Landovej-Štychovej; cieľom je zasadiť jej skúsenosť do širšieho kontextu sociálnych vzťahov, ideologických stálostí a premien, ako aj politických a sociálnych zmien danej doby. Výskum vychádza z metodológie historickej antropológie a je založený na analýze archívnych prameňov, primárnej a sekundárnej literatúry, ako aj tlače a literárnych zdrojov z obdobia, v ktorom aktérka žila. V práci sa taktiež zaoberám tým, ako je Luisa Landová-Štychová reflektovaná v súčasnej literatúre a publicistike, čím prepájam historické a súčasné pohľady na jej osobnosť a život. Práca ponúka pohľad na osobu aktérky, pričom zdôrazňuje prepojenie medzi individuálnymi skúsenosťami a širšími historickými procesmi.

Kľúčové slová

Luisa Landová-Štychová, Československo, premeny, historická antropológia, politika, emancipácia, ženy

Abstrakt AJ

This thesis focuses on presenting selected sections of Czechoslovak history through the personal and subjective experience of Luisa Landova-Štychová. The time, period covered by the research covers the years 1918 to 1969. However, the thesis is not only about the person of Luisa Landová-Štychová herself; the aim is to place her experience in the broader context of social relations, ideological constancy and transformations, as well as political and social changes of the time. The research is based on the methodology of historical anthropology and is based on the analysis of archival sources, primary and secondary literature, as well as print and literary sources from the period in which the actor lived. In this thesis, I also consider how Luisa Landová-Štychová is reflected in contemporary literature and journalism, linking historical and contemporary perspectives on her personality and life. The thesis offers a person-actor perspective while emphasizing the connection between individual experiences and broader historical processes.

Key words

Luisa Landová-Štychová, Czechoslovakia, transformations, historical anthropology, politics, emancipation, women

Obsah

1.1 Úvod	1
1.2 Teoretické a metodologické zakotvenie práce.....	3
1.3 Použitá metodológia	4
1.4 Výskumné otázky a hypotéza.....	9
1.5 Použité pramene a literatúra.....	10
1.6 Stav výskumu v minulosti a súčasnosti	14
1.7 Čo bolo o Luise napísané v minulosti?.....	19
1.8 Čo sa o Luise píše v súčasnosti?	23
2.1 Vznik Československa a nástup do aktívnej politiky	26
2.2 Spoločný boj žien a premeny politického prostredia.....	29
2.3 Stručné zhrnutie stránickej angažovanosti a politických zmien.....	32
2.4 Obdobie 2. svetovej vojny	34
2.5 Obdobie po roku 1945 a rok 1948.....	35
2.6 Obdobie od roku 1948 a 60. roky.....	40
2.7 Astronomická spoločnosť a Luisine vedecko popularizačné ideály	46
2.8 Luisa a môj pohľad na ňu ako na osobnosť	52
3. Záver	54
Zoznam prameňov a literatúry	58
Primárne pramene	58
Archívne pramene	58
Dobové periodiká	58
Literatúra.....	59
Primárna literatúra.....	59
Sekundárna literatúra.....	59
Odborné periodiká	62
Kvalifikačné práce.....	63

Ďalšie zdroje	63
Zoznam príloh	63
Prílohy	64

1.1 Úvod

Ako hlavnú postavu svojej diplomovej práce som si vybrala písanie o ľavicovo orientovanej političke, bojovníčke za ženské práva, Luise Landovej-Štychovej. Na to, že takáto osoba existuje, som prišla pred pár rokmi v období, kedy bolo potrebné si vybrať tému bakalárskej práce. Vedela som, že sa chcem orientovať na dejiny bežného prežívania nejakej, ideálne ľavicovo orientovanej ženy. K osobe Luisy som sa dostala úplne náhodou, keď som si prezerala fotky Československých poslankýň z obdobia prvej republiky. Zaujali ma jej prenikavé oči na fotke. Postupne som zistila, koľko archívneho materiálu bolo o nej k dispozícii, a to ma doviedlo cez bakalársku prácu až k diplomovej práci.

V 90. rokoch 20. storočia, po páde komunistického režimu, začal vznikať dopyt a záujem o zhodnotenie predchádzajúceho obdobia komunistického režimu v Československu. Historické práce, ktoré vznikali za posledné dekády, sa vo veľkej miere držia toho naratívu, že na jednej strane pomyslenej bariéry stála politická moc a režim, ktorý mal ovládacie prvky, a proti nemu stáli aktívni alebo pasívni aktéri v spoločnosti. *„Mezi „režimem“ a „společností“ tak byla vytvořena pomyslná dělicí čára, vyznačující sféru manipulativních snah „režimu“, přicházejících z vnějšího světa (ze Sovětského svazu) a snášejících se jako zlá síla na v zásadě nevinnou, protože ovládnutou „společnost“.* Do této černobílé šablony (monolitního „režimu“ versus ovládnuté „společnosti“) byla pak zasazena drtivá většina vyprávění o komunistické diktatuře: *ať jsme se dozvídali o nastolení diktatury, či o útlaku v padesátých letech anebo o reformním hnutí šedesátých let, či povaze takzvané normalizace, vždy ved“.*¹ V tejto práci si dávam za úlohu ukázať komplexnejší vývoj historických udalostí okolo aktérky, ktorá sa ideovo prikláňala na stranu vtedajšieho „vládnuceho režimu“, pomocou využitia metód historickej antropológie. Na záver svojej práce chcem, z tohto dôvodu, zaradiť aj stručnejšiu analýzu výrokov, ktoré boli o nej napísané po roku 1989, ale aj predtým. Tieto výroky dávam do kontextu a porovnania s tým, čo sa mi podarilo zistiť počas môjho výskumu.

Luisa Landová-Štychová, ako osobnosť pôsobiaca v turbulentných časoch histórie Československa, je mojím hlavným cieľom výskumu v tejto diplomovej práci s názvom „Luisa Landová-Štychová v premenách času a histórie“.

---

¹ PULLMANN, Michal. *Sociální dějiny a totalitněhistorické vyprávění. Soudobé dějiny, 2008., str. 705*

Táto predkladaná práca je rozdelená na dve hlavné časti, a to na časť teoretickú a na časť praktickú. V teoretickej časti sa venujem podrobnejšiemu zaradeniu teoreticko-metodologického zakotvenia môjho výskumu, stavu výskumu v minulosti, súčasnosti a podrobnejšiemu vysvetleniu povahy archívneho fondu. V praktickej časti, ktorá je rozdelená podľa časového obdobia, sa venujem už priamo životu Luisy Landovej-Štychovej a kultúrno-sociálnemu kontextu sledovaného obdobia. Na konci tejto kapitoly už ponúkam podrobnejší prehľad stavu výskumu o Luise a naratívoch, ktoré sa v súvislosti s ňou objavovali vo verejnom diskurze. V tejto časti práce sa chcem venovať osobným, priateľským, ale aj profesionálne blízkym osobám, ktoré nejakým spôsobom formovali a ovplyvňovali jej život. V tomto prípade sa nejednalo iba o náhodne vybrané osoby, ale snažila som sa zamerať na také, ktoré, podľa môjho názoru, nejakým spôsobom do jej života zasiahli.

Zameriavam sa na komplexnejšie sociálne, kultúrne a historické premeny, ktoré plánujem ukázať na štyroch konkrétne vybraných obdobiach jej života. Čo sa týka časového obdobia, začiatok je v jej počiatkoch politickej kariéry hneď pri vzniku prvej republiky v roku 1918. Ďalšou dôležitou časovou kapitolou je obdobie po skončení druhej svetovej vojny po roku 1945 a zmeny politického režimu v Československu až do smrti aktérky v roku 1969. V práci som využila, nasledujúce formy historického výskumu a prístupov.

V rámci využitia biografického výskumu, primárnym účelom biografie môže byť hlbší pohľad do histórie. Kompletná biografia by nám mala dávať chronologický pohľad na život jedného subjektu. Tomuto sa chcem vyhnúť aj tým, že sa chcem zamerať na premenu naratívu a verejného diskurzu o významných osobnostiach komunistického režimu v Československu po roku 1989 a pred ním.

V písaní o Luise Landovej-Štychovej som sa rozhodla pokračovať už v začatom výskume pre potreby mojej bakalárskej práce. Už pri procese tvorby svojej bakalárskej práce som zistila, ako rozsiahly a výpovedný je archívny fond osobnej pozostalosti aktérky. Táto skutočnosť, aj môj osobný záujem ukázať aktérku v inom svetle, ma viedlo vo výskume ďalej pokračovať.

Vo svojom živote sa Luisa ocitla v rôznych sociálnych úlohách a postaveniach, cez manželku, političku, spisovateľku či vedúcu osobnosť vedeckého prostredia. Cieľom tejto práce je poukázať na to, že jej myšlienky a činy neboli iba jej verejnou rolou, a vnútorne

verila v pokrok, ktorý môže socialistický režim pre svet priniesť. Luisa sa narodila v roku 1885 a zomrela v roku 1969. Toto sledované obdobie jej života predstavuje obdobie zmien politických režimov, dvoch veľkých vojen a rýchlych spoločenských premien. Na príklade aktérky chcem poukázať na niektoré vybrané aspekty, ktoré, podľa môjho názoru, tieto zmeny reprezentujú. Luisa, z pohľadu aktéra v dejinách, je veľmi dobrým príkladom toho, že na dejiny sa dá pozerat' stále z nového pohľadu a príbehu, ktorý má každý jedinec iný. Aj napriek tomu, že by bolo veľmi jednoduché ju ako osobu odsúdiť, pretože komunistických režim bol nepochybne diktatúrou, a v našich dejinách zanechal stopu krvi a bezprávia, je, podľa mňa, potrebné práve ukázať aj pohľady osobností, ktoré boli na tomto režime účasť aktívnejšie či pasívnejšie.

Celé 20. storočie bolo v celých dejinách veľmi búrlivé a komplikované obdobie, ktorého tzv. „veľké dejiny“ už máme relatívne dobre zachytené. Ale pohľad z inej strany, cez život osoby, ktorej život bol rovnako búrlivý a komplikovaný, môže, podľa môjho názoru, pomôcť túto dobu pochopiť z trochu iného uhľa pohľadu. Luisin život sprevádzali činy a obdobia, ktoré sama zo svojho pohľadu vnímam dosť negatívne, ale na druhej strane jej húževnatý boj a schopnosť postaviť sa za svoje názory je často veľmi obdivuhodné. Postavila sa za práva žien, za sociálne práva, ale aj za svoj život a za to, aby mohla ísť životnou cestou podľa svojich vlastných rozhodnutí.

1.2 Teoretické a metodologické zakotvenie práce

Ak sa pozrieme na problematiku výskumu v spoločenských vedách všeobecne, je bežné že sa využíva a prelína viacero disciplín, ktoré nám vo výskume môžu priniesť nový pohľad na skúmané udalosti.

Dôležitou súčasťou môjho výskumu je analýza jednotlivých dokumentov priamo z archívneho fondu Luisy Landovej-Štychovej, ale aj dokumentov z iných archívov a periodík, ktoré sú potrebné pre môj výskum. Najviac dôležité je porozumieť okolnostiam, za akých text vznikali, a to, za akým účelom vznikali a boli napísané jednotlivé texty a časovo ich zaradiť. Ako najviac problematické vidím si položiť otázku, za akým konkrétnym účelom a kedy daný text vznikol. Problematiku neusporiadaného archívneho fondu preto podrobnejšie rozoberám v nasledujúcich častiach tohto textu.

Takto osobná povaha archívneho fondu mi dáva možnosť tento fond využiť ako určitý prostriedok na nahliadnutie do sveta hodnôt a ideálov, ktoré Luisu ako jednotlivca v kontexte konkrétnych historických situácií formovali. Mojmým zámerom je pri práci s textami, ktoré mám k dispozícii, sa pozrieť na to, ako ona sama subjektívne vnímala a interpretovala životné situácie, udalosti, ale aj sociálne vzťahy. Je potrebné sa sústrediť na to, v akom prostredí a za akým účelom jednotlivé texty vznikali vo svetle širších historických procesov, ktoré prežívala ona sama. Zistiť účel, za akým jednotlivé dokumenty v archíve vznikali, je na niektorých miestach problematickejšie. V článkoch alebo prednáškach je jednoduché zistiť pôvod a účel, za ktorým vznikali.

Hlavným objektom môjho výskumu nie je samotná osobnosť Luisy Landovej-Štychovej a vybrané kapitoly z jej života, ktoré sú primárne poskladané z archívneho fondu a osobnej pozostalosti. Tento výskum by som chcela zamerať aj na život, ktorý ona sama prežila, ale aj na to, ako bol reflektovaný jej život po tom, čo zomrela.

1.3 Použitá metodológia

Už na začiatku 20. storočia sa začal rozširovať obzor historického bádania a začali sa presadzovať nové formy historického výskumu. Do pozornosti historikov sa začali viac dostávať menšie historické udalosti či fenomény. *„Počátkem dvacátého století došlo k pozoruhodnému sblížení zájmů, jehož ohniskem se staly nové formy historického bádání, především „sociální dějiny“ ve významu od šedesátých let již všeobecně rozšířeném, a marxismus jako „materialistická koncepce dějin“ zde nabízel nejsilnější program.“*² Marxistické koncepty v tomto prípade odkazujú na hospodársky a ekonomický pohľad na dejiny. Otvorenejšie akademické prostredie v Anglicku, Nemecku a vo Francúzsku prinieslo vzostup zamerania sa aj na sociálne dejiny.³

Predkladaná práca stojí primárne na historických základoch výskumu a na práci s textom s archívnymi prameňmi. Rozhodla som sa využiť aj sociologické, historicky sociologické a politické tematické zakotvenie, pomocou ktorého dokážem lepšie pochopiť sociálne a politické premeny života aktérky. Pomocou skúmania historickej subjektivity v súvislosti s historickým prežívaním danej doby i skrz prežívania osudu danej osoby.

---

² BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*, str. 84

³ *Tamtiež*, str. 85

Tieto historické doby a obdobia som si vymedzila sama, podľa toho ako som vyhodnotila že sú prelomové a dôležité pre samotnú Luisu. Pre potreby svojho výskumu som si definovala tieto dve. Prvou z nich je koniec prvej svetovej vojny v roku 1918, a druhou je koniec druhej svetovej vojny a postupný nástup komunistického režimu od roku 1945 v Československu.

V tejto DP sa nebudem zameriavať iba na samotnú biografiu, ale aj na širší sociálny, kultúrny a historický kontext. Snažím sa zachytiť jej individuálnu skúsenosť ako aktérky historických zmien v Československu, ale aj ako ženu aktérku. Pomocou biografického prístupu sa snažím zachytiť ju ako aktérku a jej historickú skúsenosť. „*Dokumenty, na ktorých je z princípu založená biografía, pozostávajú zo stôp, ktoré nám po sebe zanechala osobnosť tým, čo vykonala a vyjadrila. Listy a správy o sebe majú medzi nimi prirodzene výnimočné miesto.*“⁴ Povaha archívnych dokumentov, s ktorými pracujem, má veľmi výpovedný a osobný charakter, aj keď je prepletená oficiálnou tlačou a rôznymi oficiálnymi zápismi či fotografiami. Prináša možnosť hlbšieho pohľadu na osobnosť aktérky. Aj napriek tomu, že materiál, s ktorým pracujem, je silne ideologicky orientovaný, dajú sa v ňom nájsť aj výpovede osobnejšieho charakteru. Čo sa týka textov a spomienok, ktoré boli o Luise publikované, či už pred tým, ako zomrela, alebo po tom, na ich príklade by som chcela ukázať, v akých rôznych naratívoch sa o nej hovorilo. Mám za cieľ to využiť aj s ohľadom na to, ako sa menil prístup k historiografii a písaniu o komunistickej minulosti pred a po roku 1989.

V tomto výskume sa zameriavam aj na dejiny žien, keďže predkladám pohľad cez život ženskej aktérky zo ženského pohľadu jednotlivca v dejinách a na jej každodenný život vo vybraných témach a oblastiach. Prístup k výskumu dejín z pohľadu žien sa etabloval v 70. rokoch v historickom výskume v západnej Európe a USA, najmä v oblasti historickej sociológie. V minulosti bola rola žien v dejepisnom výskume potláčaná, dnes, naopak, zažíva pomerne veľký rozmach. Ženská skúsenosť v dejinách je iná ako skúsenosť mužov.⁵

Počas obdobia 70. rokov sa začala etablovať aj mikrohistorická metóda výskumu. V tomto období sa začali etablovať rôzne prístupy vo výskume dejín, ktoré vieme všeobecne zahrnúť pod hlavičkou kultúrnych dejín. Kultúrne dejiny sa zameriavajú na

---

⁴ HEMECKER, Wilhelm a Edward SAUNDERS. *Biography in Theory: Key Texts with Commentarie.*, str. 35

⁵ NEČASOVÁ, Denisa. *Dějiny žen či gender history?.* *Dějiny-Teorie-Kritika*, 2008, 01: 81-102., str. 82-83

využitie hermeneutického prístupu k dejinám. ⁶ Vo svojom výskume využívam metódu interpretácie textov, ktoré sú mi k dispozícii, či už z archívneho materiálu, alebo aj zmienok u iných osobností, ktoré jej boli blízke.

Výskum sa v tejto DP, už z vyššie uvedených dôvodov, opiera o interdisciplinárny prístup v spoločenských vedách. Práca by sa všeobecne dala zakotviť ako výskum z mikrohistorického pohľadu. Práve preto, že sa zameriava na život jednej konkrétnej osoby v dejinách, je nutné využiť aj prvky biografie, aj keď sa nejedná o ucelenú kompletnú biografiu.

Čo sa týka teoretického zakotvenia, v literatúre som využívala metodológiu z rôznych oblastí spoločenských vied a rôznych historiografických prístupov. Jednou z ciest prístupu k výskumu, ktorou som sa rozhodla ísť, je aj antropologický prístup, z ktorého vychádzam. Táto cesta v sebe zahŕňa mikrohistorický prístup a historickú antropológiu. „*Historická antropologie staví konkrétního člověka s jeho jednáním, myšlením, pocity a utrpením do středu historické analýzy. Její koncept se přitom podstatně odlišuje od konstrukce člověka ve filozofické antropologii, která se ptá po podstatě, po obecně platných rysech lidství v dějinách. Historická antropologie se oproti tomu zaměřuje na mnohostrannou kulturně-sociální podmíněností jednotlivce v proměnách času, na zvláštnost a svébytnost lidského jednání, což vylučuje jednotný a uzavřený dějinný obraz člověka.*“ ⁷

Vo svojom výskume sa chcem zamerať aj na sociálny kapitál, sociálne pole a sociálny svet aktérky. Touto skutočnosťou sa zaoberá vo svojej knihe napr. aj *P. Bourdieu* s názvom *Teorie jednání*. ⁸ Kniha tohto francúzskeho sociológa a antropológa sa zameriava na sociálne pozície jedincov či skupiny jedincov v spoločnosti, a ako jedinec v danom sociálnom a historickom kontexte jedná. Práve preto sa mi to do metodologického zakotvenia tejto práce hodí, pre štúdium nielen z hľadiska historického, ale aj sociálne-historického kontextu. „*Vzato obecněji, prostor sociálních pozic se odráží v prostoru postojů prostřednictvím prostoru dispozic (či habitusů); nebo řečeno jinak, systém diferencujících odchylek určujících různá postavení ve dvou hlavních dimenzích sociálního*

---

⁶ SIGURÐUR GYLFI MAGNÚSSON a M. István SZIJÁRTÓ. *What is microhistory?: theory and practice*. str. 5-6

⁷ DÜLMEN, Richard van. *Historická antropologie: vývoj, problémy, úkoly*., str. 11

⁸ BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*.

prostoru odpovídá systému diferencujících odchylek ve vlastnostech aktérů (nebo skupin aktérů), tj. v jejich praktických činnostech a stacích. “⁹ Tieto sociálne polia a skupiny aktérov som si pre potreby tohto výskumu definovala sama. Autor sám aj pripúšťa, že tieto skupiny sú definované čisto na úrovni bádateľa. Aktérku nevnímam len ako izolovaný objekt sociálneho výskumu, ale ako aktéra, ktorý bol práve definovaný sociálnymi zmenami okolo seba.

S historickou antropológiou a sociálnymi dejinami sa spája teória a prax v historickom výskume, ktorá sa využíva aj v mikrohistorickom prístupe. Táto skutočnosť vychádza z prác antropológa C. Geertza, ktorý pracuje s kultúrou ako so systémom symbolov a interpretácií. „*Podľa C. Geertza je ľudské správanie prevažne symbolické, a preto je potrebné odhaľovať jeho význam.*”¹⁰ C. Geertz sa vo svojej teórii opiera práve o myšlienku toho, že v každom ľudskom konaní/správaní je nejaký význam. Vďaka bližšiemu pohľadu na vybrané konanie aktérky môjho výskumu sa snažím nájsť význam v jej ideáloch alebo správani. Chcem to zistiť skúmaním súvislostí a okolností jej konkrétneho konania v určitých historických kapitolách.

To, čo Luisu, jej správanie a jednanie ovplyvňovalo, a na čo sa aj zameriavam, je jej pole daných sociálnych vzťahov. „*Svět každodenního života je strukturován jak prostorově, tak i časově. Sociální vztahy mají různu kvalitu v závislosti na tom, jak dalece je pro mne někdo důvěrně známým a jak intenzivní je náš vzájemný vztah.*”¹¹

V jednotlivých kapitolách sa na jej určitých blízkych sociálnych vzťahoch snažím priblížiť jej myšlienkový svet a prežívanie jednotlivých udalostí.

Ďalším prístupom, ktorý som sa rozhodla vo svojom výskume zvoliť, je mikrohistorický prístup k výskumu. Ak by sme mali definovať prvky mikrohistorického prístupu podľa C. Ginzburga, tento pojem prvýkrát použil George R. Stewart v 60. rokoch 20. storočia. Jeho prvé práce sa zameriavali na mikrohistorické prvky v dejinách bojov a bitiek v americkom prostredí a ich vplyv na to, že sa nakoniec zo Spojených štátov stala

---

⁹ *Tamtiež, str. 14*

¹⁰ *SIGURÐUR GYLFI MAGNÚSSON a M. István SZIJÁRTÓ. What is microhistory?: theory and practice. str. 39*

¹¹ *ŠUBRT, Jiří a Jan BALON. Soudobá sociologická teorie., str. 26*

jedna z mocností.¹² Sám autor začal v 60. rokoch skúmať svet čarodejníc a procesov spojených s nimi v 16. storočí.¹³ Mikrohistorickým prístupom sa dajú skúmať rôzne historické fenomény, ale aj konkrétne udalosti. V mojom prípade ide hlavne o zmenu politického režimu, premenu sociálnych a životných pomerov, ktoré sa týkali aktérky. Toto zakotvenie spočíva v tom, že sa môj historický výskum zaoberá malými objektmi a udalosťami, v tomto prípade konkrétnou osobou. „*Mikrohistorici držia v rukách mikroskop, nie ďalekohľad. Mikrohistória, ktorá je zameraná na určité prípady, osoby a okolnosti, umožňuje historické štúdium subjektu, ktorá dáva úplne iný pohľad na minulosť, než skúmanie národov, štátov alebo sociálnych zoskupení, ktoré sa ťahá desaťročia, storočia alebo akúkoľvek inak dlhú časovú perspektívu.*“¹⁴ Táto metóda nám pomáha sa zamerať na veľké udalosti dejín, čo je, v mojom prípade, pohľad na československé politické dejiny v sledovanom období, život aktérky, sociálne dejiny, ale aj dejiny žien a iné oblasti, ktorých sa jej život dotýka.

Tento prístup umožňuje analyzovať veľké dejinné procesy. V prípade Luisy sú to fenomény, vyššie spomenuté sociálne premeny v ženskom hnutí, práva a emancipácia žien a sociálna politika. „*Všetky tieto prístupy v rôznej miere predstavujú odklon nielen od dejín, ktoré takéto populácie ignorovali, ale aj od typu ekonomických, sociálnych a demografických dejín, často ovplyvnených školou Annales, ktoré tieto skupiny zobrazovali skôr ako pasívne objekty než aktívnych účastníkov dejín. Nové dejiny sa zamerali na skúmanie hodnôt, presvedčení a pocitov týchto skupín a priznávali ich protagonistom istú mieru aktívneho podielu, či už v každodenných situáciách, alebo v mimoriadnych okolnostiach.*“¹⁵ Pre aktérsku angažovanosť Luisy ju vnímam ako aktívny subjekt v dejinnom procese. Na jej činnosť sa snažím nahliadať ako na činnosť, ktorá vo svojom výsledku ovplyvnila, či už sociálne, alebo politické dejinné procesy. V mojom ponímaní tejto práce ju nevnímam len ako pasívny objekt, ktorého existenciu v dejinách len zaznamenávame.

---

¹² GINZBURG, Carlo, John TEDESCHI, and Anne C. TEDESCHI. "Microhistory: Two or Three Things That I Know about It." *Critical Inquiry* 20, no. 1 (1993): 10–35., str. 10-11

¹³ Tamtiež. str. 21-22

¹⁴ SIGURÐUR GYLFI MAGNÚSSON a M. István SZIJÁRTÓ. *What is microhistory?: theory and practice.* str. 4-5

¹⁵ BREWER, John. *Microhistory and the Histories of Everyday Life.*, str. 90

1.4 Výskumné otázky a hypotéza

Dôležitou súčasťou výskumu, resp. na jeho začiatku, stojí hypotéza a stanovenie si výskumných otázok. V tejto oblasti som vychádzala zo svojej znalosti archívneho prameňa a literatúry. Vychádzam pri tom aj z vlastného záujmu o sociálne dejiny, dejiny žien a zaujatím pre samotný život Luisy Landovej-Štychovej, ale aj jej priateľov.

„Historikovým východiskom je hypotéza či otázka, jež vystává z jeho vlastních zájmů, a ty dále závisejí na momentálním stavu historiografie a současném kulturním prostředí.

Historik tak vychází z vlastní zaujatosti, přičemž z jeho závislosti na otázkách plyne, že výsledné líčení je jen jedním z mnoha množných pohledů na problém, který je sám o sobě ustaven tazatelem, poněvadž jiní by si na jeho místě mohli klást jiné otázky.“¹⁶ Moje hlavné výskumné otázky sú teda nasledovné:

1. Aké boli hlavné premeny v živote Luisy Landovej-Štychovej v období aktívnej politickej kariéry oproti kariére po roku 1945?
2. Zostala Luisa Landová-Štychová stále verná svojim ideálom?
3. Ako sa vyvíjal a menil obraz aktérky vo verejnom priestore?

Posledná z otázok sa môže, na prvý pohľad, javiť viac filozofická, prípadne psychologická. Pri jej pokladaní však vychádzam z toho, čo práve ponúka pohľad na jej život, a čo mi vyplávalo z doteraz preštudovaných textov o samotnej aktérke, ale hlavne jedna konkrétna spomienka. Jedná sa o spomienku jej anarchistického kolegu Michala Mareša (1893–1971), ktorú uvádzam na konci tejto práce.¹⁷ Jeho citát o tom, že sa Luisa odklonila od svojich ideálov, ma priviedol k tomu si položiť nielen túto otázku, ale vrátiť sa k životu Luisy. Ďalšou dôležitou linkou môjho výskumu je sociálne pole, v ktorom sa pohybovala, a sociálne vzťahy, ktoré ju nepochybne silno ovplyvňovali nielen v jej politickom pôsobení.

---

¹⁶ BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. str. 173

¹⁷ MAREŠ, Michal. *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*. Praha: Prostor, 1999, str.. 12.

1.5 Použité pramene a literatúra

Od 70. až 80. rokov 20. storočia prišlo k premene vnímania a prístupu k interpretácií prameňov historického výskumu. Už sa nejedná iba o istý typ zdroja informácií, ale hľadáme v ňom reprezentácie, analýzy jazyka a rozmanitosť informácií, ktoré nám tento prameň ponúka.¹⁸ V tomto kontexte chcem pracovať s predkladanými prameňmi týmto spôsobom, tzn. akcentovať historické, kultúrne či osobné motívy a analyzovať naratívy, ktoré sa v predkladaných archívnych prameňoch nachádzajú.

V tejto diplomovej práci vychádzam z dvoch typov prameňov. Ako primárny prameň pre potreby výskumu, využívam primárne archívny fond NAD1017 Luisa Landová-Štychová. Skladá sa z rozsiahlej osobnej pozostalosti, ktorá má rozsah 175 kartónov archívneho fondu. Je uložený v národnom archíve v Prahe, kde som ho mala možnosť mať dispozíciu k štúdiu. Archívny fond nie je nijak usporiadaný a v rôznych kartónoch sa nachádzajú väčšinou náhodne usporiadané materiály. Tento archívny fond obsahuje rozsiahlu zbierku jej vlastných spomienok, novinových článkov, ktoré napísala, podkladov pre jej publicistickú činnosť, či osobné dopisy. Sekundárnym prameňom môjho výskumu je všeobecná literatúra o dejinách Československa, ale najmä o sociálnych či politických dejinách. Ďalším dôležitým prameňom tohto výskumu sú texty o Luise. Tieto texty majú osobnú povahu, ale aj povahu inštitucionálnu. Nachádza sa tu veľké množstvo osobných dopisov, ktoré pochádzajú z korešpondencie s priateľmi, ale dosť často aj s rodinou jej dcéry a manžela. V prílohe tejto práce uvádzam dve ukážky z archívneho fondu, ktoré ukazujú, že sa jedná o pramene naozaj rôzneho druhu.

Pre mňa najpodstatnejšou časťou boli osobné spomienky a listy. Listy sú rôznej povahy, najmä z jej pracovnej a politickej oblasti života. Nachádzajú sa tu aj listy osobnej povahy, z veľkej časti rodinná korešpondencia medzi Luisou a jej dcérami alebo manželom. Listy osobnej povahy, ktoré pochádzajú z takmer celého skúmaného obdobia života aktérky, rovnako aj pracovné listy. Veľká časť archívneho materiálu je nedatovaná, hlavne rôzne poznámky k článkom, Luisine prípravy na prednášky, alebo len jej osobné poznámky. Ak sa jedná o jej časté pokusy o spísanie svojich spomienok, často sú to opakujúce sa texty, ktoré sú nedatované, a ani z ich obsahu sa nedá zistiť, kedy ich Luisa

---

¹⁸ STORCHOVÁ, Lucie. *Koncepty a dejiny: proměny pojmů v současné historické vědě*, str. 17

písala. Väčšina z nich odkazuje a začína v roku 1917 a často sú nedokončené tak, že nie je možné určiť, v akom období nastáva ich koniec.

Čo sa týka problémov, na ktoré som narazila, je do určitej miery neusporiadaný archívny fond a jeho miestami chaotické usporiadanie jednotlivých dokumentov. Sú medzi nimi ale aj kartóny, ktoré sú uložené pomerne chronologicky a v dokumentoch sa dá jasne vyznať aj v tom, za akým účelom boli vytvorené, alebo komu konkrétne boli adresované. Jedná sa napríklad o neucelené poznámky osobnej povahy, rôzne kúsky listov a prednášok, z ktorých obsahu sa dá určiť, že ide o prednášku. Za akým presným účelom a komu mala byť adresovaná je často nejasné.

Archív ďalej obsahuje rozsiahlu zbierku samotných periodík, do ktorých publikovala. Primárne sa jedná o noviny *Rudé právo*, *Tvorba*, *Říše hvězd* či *Nová Skutečnost*, *Rozsévачka*, *Socialista* alebo anarchistické noviny *Záduha* a iné.

Zbierka v archívnom fonde nie je chronologicky usporiadaná a nemá ani jasnú tematickú štruktúru. Ďalším zdrojom, z ktorého čerpám, sú informácie zhrnuté počas môjho vlastného výskumu v minulosti. Tieto zdroje som priamo nepoužila pre potreby svojej bakalárskej práce, v ktorej som sa už jednej etape jej života venovala. Tento archívny fond obsahuje aj časti osobnej a úradnej korešpondencie jej manžela Jaroslava, ale aj osobné listy Luisy nielen s manželom. Nachádza sa tu veľké množstvo prijatých listov alebo telegramov, ktoré sú prevažne úradnej, ale z veľkej časti osobnej povahy. V archívnom fonde sa nachádza veľké množstvo už vyššie spomenutých periodík, ale aj mnohé netradičné. Luisa si často odkladala rôzne výtlačky novín. Niektoré si priniesla zo zahraničných ciest, ale prevažne sa jedná o periodiká tuzemské. Výstrižky z novín, ktoré si sama robila, sa týkajú prevažne technického pokroku v astronomickej oblasti. Medzi nimi nájdeme aj množstvo článkov, ktoré odkazujú na rôzne úspechy žien v profesionálnej či politickej oblasti. Medzi nimi je napríklad časopis feministickej organizácie v Mexiku „*La mujer, revista Quincenal*“ z roku 1919, ktorý si pravdepodobne doniesla z kongresu v Amerike.¹⁹

Archív obsahuje materiály, ktoré sa týkajú takmer celého života aktérky. Niektoré obdobia sú zdokumentované viac a niektoré v menšej miere. Absentujú dokumenty

---

¹⁹ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č 88, výtlačok novín „*La mujer, revista Quincenal*“, rok 1919, výtlačok novín mexického feministického hnutia, uložené v obálke s napísom „*Amerika 1919*“

z detstva alebo z rannej mladosti. Veľká časť dokumentov je nedatovaná, z ich obsahu súdim, že sú písané v období 50. rokov 20. storočia. Niektoré sa často opakujú, alebo sú z povahy toho, že archívny fond je spracovaný chaoticky alebo neúplne.

Ďalšou dôležitou skupinou sekundárnej literatúry, z ktorej čerpám, sú práce o politickom zriadení v Československu a jeho špecifikách v jednotlivých obdobiach. Jedná sa o knihy, monografie aj odborné články. Jednou z pomerne nových a obsiahlych monografií je monografia editorov *J. Koberu a S. Holubce Počátky Československé republiky*.²⁰ Táto monografia sa svojím obsahom zameriava na vznik Československej republiky a jej počiatočné formovanie politickej kultúry, fungovania politického a inštitucionálneho systému, ale aj o integrácii žien političiek do tohto systému.

Pre všeobecný prehľad o politických dejinách, som pre potreby práce som využila najmä knihu *D. Musilové Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*.²¹ Táto kniha zachytáva politické pôsobenie žien v období prvej republiky. Využívam ju aj z toho dôvodu, že je v nej Luisa, ako jedna z aktérok, zachytávaná najviac z dostupnej prehľadovej literatúry, a zároveň sa zameriava na spoluprácu jednotlivých žien a politickom vývoji v Národnom zhromaždení.

Čo sa týka všeobecného historického kontextu pre dejinný prehľad obdobia po roku 1945 až do roku 1969, použila som knihu *J. Rychlíka Československo v období socializmu*.²² Táto kniha vo všeobecnosti zachytáva historické premeny Československa v sledovanom období. Autor sa tu podrobnejšie zaoberá, aj celkovo spoločensko-politickým kontextom, po roku 1945.

Pre druhú tematickú časť, ktorú tvorí Luisina činnosť v oblasti popularizácie vedy a činnosti v Československej astronomickej spoločnosti, som využila primárne, knihu *D. Olšákovskej Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století*.²³ Táto kniha sa venuje okrem iného aj tomu, akou dôležitou súčasťou fungovania a propagácie komunistického režimu

---

²⁰ KOBER, Jan a Stanislav HOLUBEC. *Počátky Československé republiky*.

²¹ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*.

²² RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socializmu: 1945–1989*.

²³ OLŠÁKOVÁ, Doubravka. *Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století*

bola popularizácia vedecko-technického pokroku a astronomickej spoločnosti. Autorka v knihe Luisu nevynecháva, alebo sa jej venuje iba okrajovo.

Aj napriek tomu že, veľká časť archívneho fondu je neusporiadaná, niektoré kartóny obsahujú celé tematické kategórie vďaka tomu, že sú uložené ešte v tej forme, ako si ich Luisa sama ukladala. Týkajú sa napr. výtlačkov periodík a jej prednášok na tému socialistického skautingu.²⁴ Je samozrejmé, že vzhľadom na politické pozadie, ľavicové ukotvenie, ale aj silné postavenie aktérky v KSČ, je pre môj výskum dôležité aj využitie rôznych zdrojov z dejín komunistickej strany v celom sledovanom období od jej vzniku až po rok 1969, kedy môj výskum končí.

Knihy Martina Nechvátala *15.5.1921 založení KSČ: ve službách Kominterny* sa zaoberá okolnosťami vzniku komunistickej strany a obdobie popisuje presnejšie, kedy strana vznikala.²⁵ Venuje sa v nej dôležitým premenám a rozkolom medzi socialisticky orientovanými politikmi, političkami a členmi *Českej socialistickej strany*.

Pre okrajový, ale dôležitý historický kontext pre moje pochopenie mladosti Luisy, jej blízkych priateľov a kolegov, bola kniha *Tomeka V. Český anarchismus 1890–1925*.²⁶ Ten sa venuje dejinám anarchizmu nielen v tejto knihe, ale aj vo viacerých svojich publikáciách, s ktorými ďalej pracujem a v práci ich aj spomínam. Kniha je dosť zameraná, práve na myšlienkové zakotvenie a smerovanie členov anarchistického hnutia.

V rámci bližšieho zoznámenia sa, so všeobecným historickým kontextom, obdobia od roku 1945 až do roku 1969, použila som knihu *J. Rychlíka Československo v období socialismu*.²⁷ Táto kniha vo všeobecnosti zachytáva historické premeny Československa v sledovanom období. Ďalším dôležitým prameňom, ktorý vo svojej práci využívam, sú odborné, historické, sociologické či iné spoločenskovedné odborné články.

---

²⁴ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č. 89, kartón obsahuje osobné zápisky Luisy Landovej-Štychovej prevažne na tému telesnej výchovy mládeže a socialistického skautingu, datované prevažne z 20. a 30. rokov 20. storočia, fond obsahuje aj nedatované záznamy prevažne prednášok pre socialistickú mládež

²⁵ NECHVÁTAL, Martin. *15.5. 1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002. Dny, které tvořily české dějiny.

²⁶ TOMEK, VÁCLAV, Tomek, Václav. *Český anarchismus 1890–1925*. Praha: Filosofia, 1996.

²⁷ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945–1989*.

Iná kniha, s historickým kontextom ktorú som použila, kniha *Ve jménu svobody: ideje a proměny českého anarchismu na přelomu 19. a 20. století*.²⁸ Táto kniha sa síce venuje pomerne podrobne anarchistickému hnutiu v našom prostredí, no o Luise tam je iba jedna stručná zmienka. V knihe sa autor venuje histórii anarchistického hnutia a preberá ju v sociálnom a kultúrnom kontexte, politického a spoločenského prostredia v Československu.

Čo sa týka ďalšej literatúry, ktorá mi pomohla s všeobecným historickým prehľadom, bola kniha *L.Kalinovej Společenské proměny v čase socialistického experimentu*.²⁹ Z tejto knihy som čerpala najmä kontext o stave sociálnej politiky zameranej na ženy v období rokov 1945–1969. O Luise sa priamo v tejto knihe nepíše, knihu som ale využila práve pre potreby hlbšieho porozumenia spoločenských a politických zmien ktorým sa autora v knihe venuje.

Kniha, ktorú som síce vo svojom výskume priamo nevyžila, ale bola mi veľkou inšpiráciou ako pri výskume postupovať, je kniha americkej etnografky Kristen R. Ghodsee *Red Valkyries: feminist lessons from five revolutionary women*.³⁰ Jedná sa o zbierku piatich biografických príbehov ľavicovo a komunisticky orientovaných žien z rôzneho sociálneho prostredia, ktoré bojovali za práva žien. Autorka nahliada na ich život v historicko-sociologických súvislostiach a podáva pohľad na to, prečo bojovníčky za práva žien pochádzali z ľavicovo orientovaného prostredia. Autorka sa dlhodobo venuje výskumu v post-komunistických krajinách východnej Európy.

1.6 Stav výskumu v minulosti a súčasnosti

O samotnej Luise Landovej-Štychovej vyšla doteraz jedna ucelená biografia, práve už vyššie spomínaná kniha *S. Holubca Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*.³¹ Našla som aj niekoľko

---

²⁸ TOMEK, Václav. *Ve jménu svobody: ideje a proměny českého anarchismu na přelomu 19. a 20. století*. Praha

²⁹ KALINOVÁ, Lenka. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu: k sociálním dějinám v letech 1945–1969*.

³⁰ GHODSEE, Kristen Rogheh. *Red Valkyries: feminist lessons from five revolutionary women*.

³¹ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*.

diplomových alebo bakalárskych prác, ktoré v malej miere Luisu spomínajú. Väčšinou sa jedná o práce, ktoré sú zamerané na oblasti sociálnej politiky, návrhov zákona a vývoja legislatívnych procesov ohľadom interrupcií v Československu alebo vo východnej Európe. V podobnom duchu sú zamerané aj odborné knihy a články, ktoré sú publikované.

Čo sa týka celkového stavu výskumu a odborných prác ohľadom problematiky ženskej účasti v politike alebo spolkovej činnosti, v posledných rokoch vyšlo niekoľko monografií či samostatných prác. Niektoré aktívne využívam aj vo svojom výskume, či už priamo, alebo pre všeobecný prehľad. Tieto knihy a texty je možné rozdeliť pre potreby tohto výskumu do troch hlavných kategórií. Aj napriek tomu že Luisa, bola pomerne aktívna a činná v politických a sociálnych hnutiach, vo väčšine literatúry je o nej iba zmienka. Tieto publikácie, ktoré som pre potreby svojho rozdelenia vybrala, nezahŕňajú texty z Luisinej súčasnosti. Tie môžeme vo všeobecnosti kategorizovať ako texty, ktoré sú všetky poznačené dobovým naratívom, a vo veľkej miere sa to týka ego-dokumentov alebo korešpondencie, ktorú vo svojom výskume využívam.

Ako skupinu č. 1 by som zaradila kategóriu odborných textov, ktoré sa komplexne venujú dejinám žien i konkrétnej historickej téme, ktoré aktérku zahŕňajú. Tieto texty by som, podľa ich povahy, označila za texty neutrálne. Nijakým spôsobom, ani pozitívne, ani negatívne, sa aktérke konkrétne nevenujú. Vo väčšom či menšom rozsahu sa tieto texty venujú aj Luise Landovej-Štychovej, sú zamerané historicky na preberané obdobie, a tým pádom je do nich zaradená aj ona. Tieto texty majú neutrálny charakter, nenájdeme v nich pozitívne, ani negatívne hodnotenia aktérky. Nijak ju neposudzujú, čo je prirodzené už z povahy textov ktoré sú odborné.

Skupina č. 2 sú texty, ktoré sa odborne venujú historickým udalostiam a priamo aktérke. V tejto kategórii je umiestnená jedna všeobecná biografická práca. Venuje sa dôležitým formujúcim udalostiam a, podľa môjho názoru, je písaná v mierne pozitívnom duchu voči jej osobnosti. Do tejto kategórie by som zaradila aj moju BP. V nej som sa snažila o pohľad, ktorý ukazuje aktérku v komplexnosti jej zložitej osobnosti a historických okolností, ktoré ju ako jedinca formovali.³² Čo sa týka iných bakalárskych alebo diplomových prác, osobe aktérky sa ich venuje iba zopár, aj to veľmi okrajovo iba

---

³² KROŠLÁKOVÁ, K.. *Všedné a nevšedné dni Luisy Landové-Štychové v medzivojnovom období.*

spomenutím mena, v spojitosti najmä s prácami napr. o interrupciách, čo súvisí s jej veľkou politickou snahou v tejto oblasti.³³

Skupina č. 3 sú texty, ktoré sú svojou povahou odborné. K osobe aktérky sa ale stavajú pomerne negatívne.

Texty skupiny č. 1

V tejto skupine, by mala jednoznačne byť prvá kniha D. Musilové *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*, ktorá pokrýva obdobie prvej republiky.³⁴ V tejto publikácii autorka vyzdvihuje dôležitosť žien v ranných vývojových procesoch našej novej demokracie od roku 1918. Venuje sa hlavne praktickému fungovaniu žien v politike, na ich agendu, a na to, aké presadzovali myšlienky a zákony. Viac sa Luise venuje v knihe, ktorá všeobecne pojednáva *Jedná sa o dost' hlboký prehľad o feministickom myslení v Československom prostredí v 19. a 20. storočí. Jedná sa o knihu Bahenské, M., D. Musilovej a L. Heczkové Iluze spásy: české feministické myslení 19. a 20. století.*³⁵ V knihe sa autorky Luise venujú v troch hlavných oblastiach; v oblasti boja za zlepšenie sociálneho a zdravotného postavenia žien, jej politickej snahy a novinárskej aktivity.

Nasledujúca publikácia, ktorá sa zaoberá podobnými témami s dlhším časovým obdobím, je kniha J. Kočíškové *Ženy v politice: role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968.*³⁶ V tejto knihe autorka podrobne rozoberá politické a profesné životy političiek z obdobia prvej republiky, ale aj z obdobia komunistického režimu. Časovo sa táto kniha zhoduje s obdobím, ktoré pokrývam aj ja, a Luisa Landová-Štychová je v tejto knihe zastúpená tiež. Čo sa týka diskurzu v médiách, písalo sa o nej ako o političke, anarchistke a ženskej aktivistke. „*Národní socialisty reprezentovala politička a původně účetní Fráňa Zemínová a anarchistka a ženská aktivistka Luisa Landová-Štychová, českou státoprávní demokracii pak živnostenská inspektorka odboru sociální*

---

³³ ŠEFRNA, Vivian. *Diskuze kolem legalizace potratů v období první Československé republiky. Diplomová práce.*

³⁴ MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939.*

³⁵ BAHENSKÁ, Marie, Dana MUSILOVÁ a Libuše HECZKOVÁ. *Iluze spásy: české feministické myslení 19. a 20. století.*

³⁶ KOČIŠKOVÁ, Jana. *Ženy v politice: role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968*

péče hlavního města Prahy Eliška Purkyňová a dále již zmíněná Božena Víková-Kunětická.³⁷ Uvedený výrok popisuje obdobie jej nástupu do aktívnej politiky v roku 1918. Čo sa týka konkrétne Luisy, kniha jej politickú kariéru ďalej ani podrobnejšie nepokrýva. V žiadnom zmysle nebola označovaná ako komunistická funkcionárka alebo politička. Práve Františka Zemínová (1882–1962) spolu s Boženu Víkovou-Kunětickou (1862–1934) si boli s Luisou v emancipačných snahách a v ženskom hnutí blízke.

Publikácia, ktorá sa zaoberá širším než politickým pracovným kontextom, je kniha *Jastrzemske Z., Pichové D. a Zouchara J., Czech Women in Philosophy and Science Since 1918*³⁸. Kniha sa všeobecne zaoberá možnosťami žien a ich uplatnenia vo vedeckom prostredí. Zmienky o aktérke môjho výskumu sú skromné, no nie sú nijak ideologicky vyhradené, ani negatívne. Je tu označovaná ako komunistická politička, ale aj ako popularizátorka vedy.

Inou, významnou knihou na tému ženského zdravia, otázky sociálnej, zdravotnej pomoci a materstva je kniha M. Lenderovej *Ženy s kufříkem a nadějí: porodní báby a asistentky v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století*.³⁹ V tejto publikácii je aj krátka pasáž spojená s Luisou, kde sa spomínajú jej vyjadrenia spojené s postavením žien z obdobia jej politickej aktívnej kariéry. Celkovo mi bola táto kniha prínosom aj pre lepšie zorientovanie sa celkovo v otázke postavenia žien v Československu do polovice 20. storočia. Vo vyššie uvádzaných knihách sa obraz aktérky neukazuje nijak negatívne, ani v negatívnom diskurze. Práve naopak, autorky sa snažia poukazovať na prínos žien v emancipačných, sociálnych, zdravotných a politických otázkach.

Ďalšou knihou, ktorá sa okrajovo dotýka jej pôsobenia v oblasti šírenia vedeckých znalostí a popularizácie vedy, je kniha D. Olšákovéj *Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu*

---

³⁷ KOČIŠKOVÁ, Jana. *Ženy v politice: role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968*, str. 18

³⁸ JASTRZEMBSKÁ, Zdeňka, Dagmar PICHOVÁ a Jan ZOUHAR. *Czech Women in Philosophy and Science Since 1918.*,

³⁹ LENDEROVÁ, Milena. *Ženy s kufříkem a nadějí: porodní báby a asistentky v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století.*

ve 20. století.⁴⁰ Okrajovo sa zaoberá iba vymenovaním funkcií, ktorými v spoločnosti Luisa prešla. Nijak podrobne jej život ani prácu nezhodnocuje.

Texty skupiny č. 2

Všeobecne je v Československom prostredí veľmi málo prác, ktoré sa zaoberajú výskumom života ľavicových aktivistiek alebo političiek. O živote samotnej aktérky môjho výskumu pomerene nedávno vznikla biografica Luisy Landovej-Štychovej: S. Holubec *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*.⁴¹ Táto biografica sa venuje stručne jednotlivým kapitolám jej života. Zachytáva iba jeho základné rysy a hlavné formujúce udalosti. V knihe sa autor venuje osobným i pracovným zmenám, premenám jej života a okolnostiam, ktoré im predchádzali. Táto kniha je najpodrobnejšie napísaný text, aký o nej do súčasnosti vznikol. Kniha je, podľa môjho názoru, písaná v pomerne pozitívnom duchu. Snaží sa aktérku uchopiť komplexne a v dobovom kontexte.

Textom, ktorý sa aktérke venuje iba okrajovo, hodnotí pozitívne jej činnosť vo svetle myšlienok anarchistického hnutia a anarchistických myšlienok, ku ktorému sa Luisa od obdobia svojej mladosti aj vo svojich textoch hrdo hlásila. Jedná sa o knihu *V. Tomek a O. Slačálek Anarchismus Svoboda proti moci*.⁴² Aktérku autori uvádzajú ako aktívnu členku ženského emancipačného hnutia a protináboženských organizácií v pomerne pozitívnom svetle. Vykresľujú jej dôležitú úlohu z hľadiska aktívnej političky a bojovníčky za ženské práva. Reálne a aktívne to Luisa presadzovala. Často o nich aj písala alebo prednášala nielen pre ženské publikum. Podobne píše V. Tomek o Luise aj v iných svojich knihách o anarchizme, čo vyplýva prirodzene z toho, že nebola poprednou postavou anarchistického hnutia. Ona sama o sebe píše ako o anarchistke a sama sa k anarchistickému (resp. k anarcho-komunizmu) hnutiu hrdo hlásila.

Texty skupiny č. 3

Jednou z kníh, ktoré vyšli konkrétne o aktérke môjho výskumu a o jej práci pre astronomickú spoločnosť, sa venuje kniha I. Kováře, *Kosmická proletárka Luisa Landová-*

---

⁴⁰ OLŠÁKOVÁ, Doubravka. *Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století.*

⁴¹ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969).*

⁴² TOMEK, Václav a Ondřej SLAČÁLEK. *Anarchismus: svoboda proti moci.*

Štychová.⁴³ Knihu píše zo svojej pozície, svojej dlhoročnej skúsenosti z písaní biografí a všeobecne histórie Českej astronomickej spoločnosti. Pomerne stručne píše o činnosti Luisy v astronomickej spoločnosti, ale nevychádza z výskumu osobných podkladov aktérkinej práce, ale skôr z oficiálnych prameňov. Jedným z hlavných zdrojov je astronomický časopis *Říše hvězd*.

Ďalším zdrojom pre tento text sú publikácie a články, ktoré Luisa sama napísala a vydala, a ktoré na mnohých miestach autor aj cituje. Tento text zachytáva jej prácu pre Českú astronomickú spoločnosť po druhej svetovej vojne. Kniha je odlišná aj tým, že ako jediná z tých, ktoré som pri výskume použila, a na ktoré som narazila, nepojednáva o Luise v súvislosti so sociálnymi otázkami, výchovou alebo ženskej otázky.

Čo sa týka kníh, ktoré sú nejakým spôsobom orientované v naratíve „fanatizmu“ alebo zapálenia sa žien političiek pre myšlienky komunizmu, je to kniha od *J. Pernesa Komunistky s fanatismem v srdci*.⁴⁴ Táto kniha predkladá pomerne skratkovité portréty vybraných ideologicky komunistických a v tomto smere aktívne činných žien. Každá je venovaná samostatná kapitola knihy. O Luise sa tu konkrétne nepíše. V tomto diskurze sa neobjavuje príliš pochopenie pre jej anarchistickú minulosť alebo aj príslušnosť k socialistickej strane.

1.7 Čo bolo o Luise napísané v minulosti?

Ak sa chceme, pozrieť lepšie na to aký bol obraz o Luise, nepochybne sa musíme pozrieť aj do minulosti, a na to ako ju vnímali rôzne iné osobnosti. Ide o texty, ktoré vznikli pred rokom 1989. V nasledujúcej kapitole sa zameriam na určité texty, ktoré boli v minulosti napísané priamo o Luise a ju aj viac charakterizujú. Chcem to sústrediť práve na to, čo som naznačila na začiatku kapitoly o stave minulého a súčasného výskumu. Mienim poukázať na to, ako sa o Luise písalo, a aké prívlastky sa jej dostali. Či už ide o prívlastok komunistka, anarchistka alebo bojovníčka za ženské práva či revolucionárka, je nepochybné, že každý z nich je pre ňu výstižný, a dôležité je, v akom svetle je jej osoba vykreslená.

---

⁴³ KOVÁŘ, Štěpán Ivan. *Kosmická proletárka Luisa Landová-Štychová*.

⁴⁴ PERNES, Jiří. *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha: Brána, 2006.

V 90. rokoch bola vydaná kniha spomienok Michala Mareša, ktoré sa venujú dobe 20. rokov a tzv. „bohémскому“ a anarchistickému obdobiu, ale aj obdobiu po skončení druhej svetovej vojny a nástupe komunistickej moci. Už od roku 1946 až do svojej smrti v roku 1971 zažíval prenasledovanie režimom na vlastnej koži. Z komunistickej strany ho vylúčili v roku 1947 a neskôr bol až do roku 1955 väznený. Stále bojoval za svoju rehabilitáciu a k svojej spisovateľskej a novinárskej práci sa naplno nevrátil.⁴⁵ Text bol pôvodne, napísaný v 50. rokoch po jeho prepustení z väzenia, ešte počas Luisinho života.

Ako aj sám Michal Mareš vo svojom texte priznáva, aj jeho predstavy revolučného idealistu a anarchistu sa dospievaním a zmien okolo neho začali postupne meniť alebo rozpadat'. Podľa jeho vlastnej skúsenosti s komunistickým režimom nie je prekvapujúce, že Luise vytkol jej nečinnosť pri tvrdých politických procesoch v 50. rokoch. Jej ideály sa menili a rozpadali možno až príliš radikálne. *„Po přednášce o volné lásce v roce 1911 mi řekla řečnice, mladá, hezká, chytrá a vzdělaná žena, pětadvacetiletá anarchistka (na této přednášce v Café de Paris, v Ječné ulici byl i Franz Kafka, kterého jsem na ní pozval): „Milý kamaráde, máš moc ideálů, jednou na to přijdeš sám. S ideály se musí jen přihnojoovat.“* Tehdy to pro mě, devatenáctiletého agitátora, byla pořádně studená sprcha. *A ještě jedna deziluze, Luisa byla s požehnaním církve čtyři roky vdaná, měla dvě malé rozkošné holčičky. Bylo to dobré, téměř dokonale buržoazní manželství spisovatelky a hlavního městského inženýra. On sympatizoval s anarchismem a založil socialistický skauting, manželka přednášela na téma volné lásky. Tehdy jsem, měl zřejmě poprvé v životě pocit, že všechno je jinak, a to ve chvíli, kdy jsem si všiml, jak tenhle spořádaný manžel svou ženu, které chyběla jen frygická čepka, žárlivě hlídá. Dnes o šest desetiletí později, mi ale není ani trochu do smíchu, když musím konstatovat: Ano, Luiso, měla jsi, tenkrát pravdu, co se ideálů a hnojiva týká. S ideály se má přihnojoovat řeklas...A přesto mi jeden ideál zůstal po celý život – ideál svobodného člověka. Tys, ale, Luiso, kdysi milovaná kamarádko, šla zřejmě později úplně jinými cestami, tak odlišnými od mých. Když si uvědomím, že právě v časech pomsty a kultu jsi byla vyznamenaná nejvyšším řádem – to bych nikomu, ani tobě nezazlíval. Slavila jsi toho dne sedmdesáté narozeniny – proto ti propůjčili řád. Nebylo to tak dlouho poté, kdy jedna z tvých kdysi stejně smýšlejících družek skončila v oprátce....A tys neprotestovala Luiso.*⁴⁶ Aj tento výrok bol jedným z impulzov, prečo som sa vo výskume o živote aktérky rozhodla venovať ďalej aj vo svojej

---

⁴⁵ MAREŠ, Michal. *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*. Praha: Prostor, 1999, s. 20-23

⁴⁶ Tamziež. str. 43

diplomovej práci. Už pri výskume pre potreby bakalárskej práce som si všimla zmien v rétorike a smerovaní aktivít aktérky v rôznych historických dobách, v ktorých žila. Jej život sa prudko zmenil po roku 1948 v oblasti jej profesionálneho uplatnenia a stiahnutia sa z aktívnej politickej oblasti.

Čo sa týka toho, čo som o Luise doteraz zistila, a kontextu, ktorý uvádzam v texte s p. Marešom, si dovoľím nesúhlasiť najmä v časti textu, kde sa vyjadruje o Luisinom vzťahu k manželovi. V texte sa jej akoby posmieva za to, že sa ocitla v „buržoáznom manželstve“. Svojho manžela obdivovala najmä za jeho pracovitosť, astronomické a technické znalosti. Marešovi sa mohlo zdať, že ich manželstvo bolo upnuté, pretože sa Luisa nakoniec vydala v manželových stopách. Ona sama v sebe zrejme so svojimi ideálmi bojovala a snažila sa nájsť nové smerovanie. Spolu sa venovali výchove mládeže a ich manželstvo vydržalo aj napriek tomu, že čas trávili aj oddelene, a každý sa musel pasovať so svojimi problémami.

S p. Marešom určite súhlasím v časti textu, kde Luise vyčíta, že sa Luisa nevymedzovala voči čistkám a politickým procesom, ktorých jednou z obetí bola aj Milada Horáková (1901–1950). Ani o politických procesoch, ani o čistkách, sa v archívnom fonde, ani v jej textoch, nenadchádza žiadna zmienka.

Ďalšia pozoruhodná spomienka na Luisu pochádza z pera spisovateľa Jaroslava Seiferta (1901–1986). Tá má povrchnejší, ale, podľa môjho názoru, aj tak výpovedný charakter. „*Řekli jsme si, že jsme anarchisté a že se hlásíme k St. K. Neumannovi, kolem kterého bylo ještě několik lidí, jako byl Michal Kácha, Josef Körber a Luisa Štychová. Lujzička Štychová! Byla půvabná a zajímavá. Měla černé, krátce střižené vlasy, podmanivé černé oči a podobala se ruským revolucionářkám, které umíraly ve vyhnanství. Luisa měla tichý úsměv, který se podobal pomalu rozvíjející květině. Mohli jsme na ní oči nechat, všem se nám líbila. Luisa však pohrdala jakoukoliv milostnou hrou a byla cele zapálená svou revoluční ideou. Chtěla rozbourat svět!*“⁴⁷ Túto spomienku som sa rozhodla uviesť preto, že Luisa sa sama označovala vo svojich spomienkach za ženu, ktorá žila pre socialistickú revolúciu. Na tento záver neexistuje explicitná vedecká metóda, ktorá by ho dokazovala. Z toho, čo som mala možnosť o nej si samotnej prečítať, si dovoľím s týmto výrokom

---

⁴⁷ SEIFERT, Jaroslav a Marie JIRÁSKOVÁ. *Všecky krásy světa*. Praha: Eminent, 1999, s. 258.

v časti, o tom že Luisa žila pre revolúciu súhlasiť. Takto sa aj sama označuje vo svojich egodokumentoch.

Ďalším zaujímavým výrokom bol výrok, ktorý o Luise bol napísaný v časopise, a kvôli ktorému sa dokonca obrátila o pomoc na svojho priateľa právnik T. Bartoška. Redaktor časopisu „*Českého severovýchodu*“ Jozef Polák v roku 1926. Citujem z listu, ktorý písal T. Bartošek, pretože originál článku sa mi nepodarilo dohľadať, ani v digitálnom archíve tohto časopisu. „*K Tvému výslovnému písemnému príkazu ze dne 27. listopadu m.r. podal jsem návrh na zavedení trestního řízení proti zodpovědnému redaktoru „Českého severovýchodu“ Josefa Poláka v Hradci Králové pro článek nadepsaný „Komunistické bahno“, vyšlý v uvedeném dne 13. listopadu m.r. kde jsi uražena zejména výrokem „že komunistické dělnictvo má na kandidátce dělnici – hysterickou Landovou-Štychovou s bláznivými nápady“.*“⁴⁸ Z kontextu je poznateľné, že tento výrok bol negatívny voči aktérkinej osobe. Je však nutné dodať, že tento spor sa nikdy nedostal k súdu a bol vyriešený zmierovacím procesom medzi oboma účastníkmi. Ako vyplýva z citovaného, proti príslušnému redaktorovi podala návrh na trestné stíhanie daného redaktora. Spor medzi nimi bol riešený pred súdom v Hradci Králové, kde sa mali spolu dohodnúť na tom, že sa spolu zmieria. Na tomto súde podľa listu, ktorý T. Bartošek zaslal Luise, daný redaktor v zastúpení svojho právnik toto tvrdenie odmietol s tým, že sa už spolu zmierili. Bartošek v liste upozorňuje Luisu na to, že ak k tejto skutočnosti došlo, je potrebné, aby ho o tom informovala. V inom prípade hrozí, že žalobu, ktorú podajú, zamietnu a Luisa bude musieť platiť náklady na súdny proces, ktorý pravdepodobne prehrá.⁴⁹

V archívnom fonde sa nachádza veľké množstvo ego dokumentov. Jedná sa o jej oficiálne či neoficiálne pokusy spísať svoje pamäti alebo články, ktoré boli o nej písané v dobovej tlači. „*Šedesát pět let života, z nichž čtyřicet pět let bylo vyplněno prací pro socialismus a ženy, to je dojistá jubileum hodné pozornosti a úcty, třebaže je jen mezníkem na životní dráze Luisy Landové-Štychové. Bojovnice a revolucionářka. Žena, která mnoho viděla a mnoho zažila a zápasila o mnohé věci, které jsou dnes již samozřejmou*

---

⁴⁸ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 132, list od Judr. Theodora Bartoška, podpísaný autorom s pečiatkou, adresovaný Luise Landovej-Štychovej, 25. 2. 1926

⁴⁹ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 132, List z právnickej kancelárie T. Bartoška, z 22. 10. 1926

skutečností.“⁵⁰ Tento vybraný text z článku, ktorý citujem aj z jej spomienok, pomerne dobre ilustruje to, aký bol dobový naratív vo verejnom priestore. Písalo sa o nej najmä ako o bojovníčke za sociálne práva, za práva žien a ako o zaslúžilej politickej pracovníčke. Ako aj mnohé iné články, aj tento článok odkazuje aj na jej minulosť. „V roce 1925 vstupuje L. Landová-Štychová do komunistické strany a tehdy stupňuje se její práce pro ženy.“⁵¹

1.8 Čo sa o Luise píše v súčasnosti?

Čo sa týka toho, čo sa o Luise napísalo v súčasnosti, vznikli dve knihy, ktoré sa venujú priamo jej životu. Na ňu, ako na osobu, sú vďaka jej komunistickej minulosti rôzne texty, ako som už v predchádzajúcej kapitole o stave výskumu naznačila. Napísané o nej toho nebolo veľa na to, akú pomerne významnú úlohu mala v sociálnej politike, hnutiach a vo formovaní ženskej politickej scény v období prvej republiky. Môže to mať rôzne príčiny. Jej úloha vo veľkých dejinách ČSR nebola až taká významná, pretože o živote osobností poznačených komunistickou minulosťou sa až tak nepíše. Knihy, v ktorých je Luisa spomínaná hlavne pre svoju politickú participáciu a participáciu v ženských hnutiach, som spomenula a stručne rozobrala v predošlej kapitole. Na tomto mieste by som sa chcela viac venovať práve tomu, ako sa o aktérke môjho výskumu píše vo svetle hodnotenia jej osobnosti.

Luisa ako „pobláznená“ ideologička astronómie

Ako „pobláznenu“ ideologičku, vnímal Luisu jeden z dvoch autorov kníh o Luisinom živote. Tento nadpis z knihy signifikantne ukazuje celé negatívne hodnotenie, a kontext v ktorom je kniha písaná. Kniha I. Kováře, *Kosmická proletárka Luisa Landová-Štychová*.⁵² Vydaná bola v roku 2015 a stručne sa venuje životu Luisy. Je písaná veľmi negatívne, a na niektorých miestach sa I. Kovář Luise až vysmieva. Venuje sa jej aktivitám v astronomickej spoločnosti. Keď ju autor predstavuje v úvode, hneď predkladá svoj názor na ňu. „Bohužel její výraznost spočívala spíše v negativních konotacích – vědomě, aktivně a s plným nasazením propagovala marxismus-leninismus a oddaně budovala nové

---

⁵⁰ Vlasta. Praha: Mona, 02.02.1950, 4(5), str. [2]. ISSN 0139-6617. Dostupné také z:

<https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:28f3b460-a7fe-11e5-82dc-5ef3fc9bb22f>

⁵¹ Tamtiež, str.2

⁵² KOVÁŘ, Štěpán Ivan. *Kosmická proletárka Luisa Landová-Štychová*.

uspořádaní zemně s Komunistickou stranou Československa v čele“.⁵³ Vo všeobecnej rovine sa nedá s autorom tohto výroku nesúhlasiť. Budem sa ale snažiť ukázať, že Luisina viera a podpora v komunizму bola dôsledkom jej ideálov a presvedčení. Autor píše hlavne o období 50. rokov, ale ako si ukážeme ďalej, jej presvedčenia sa formovali v skoršom období. Jej následné pôsobenie v Československej astronomickej spoločnosti bolo dôsledkom toho, že už nemala príležitosť a ani také presvedčenie na aktívne propagovanie režimu. Aj na vyššie citovanom výroku je vidieť, že autor sa k osobe aktérky otvorene stavia negatívne. Jeho kritika smerovala na jej politickú činnosť a činnosť v astronomickej spoločnosti.

Na necelej jednej strane zhrňuje jej politickú stranícku príslušnosť v období prvej republiky, ale nerieši tu napr. jej príslušnosť v sociálnom a zdravotníckom výbore, alebo jej novinársku činnosť, ani neuvádza jej aktivity počas nacistickej okupácie. Autor tiež nezohľadňuje, či už zámerne, alebo z krátkosti rozsahu tejto knihy, jej anarchistickej minulosti, alebo jej boj za sociálne a zdravotné práva žien. Čo sa týka 50. rokov, v kapitole s názvom *Nástup propagandy* zhrňuje jej činnosť vo hviezdárni na Petříně v Prahe. „*Necelé tři měsíce stačili akčnímu výboru v čele s Luisou Landovou-Štychovou vyzvala v Říši hvězd k „očistě členstva od exponentů reakce.*“⁵⁴ K tomuto ďalej dodáva, že aktívne pridávala návody na to, ako z výboru astronomickej spoločnosti odstrániť ľudí, ktorí boli z hľadiska politickej moci na tieto miesta vo výbore neprijateľní.

Luisa ako komunistická revolucionárka a bojovníčka

Do tejto kapitoly nepochybne patrí kniha S. Holubca *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*.⁵⁵ Kniha vyšla v roku 2021. Jej názov napovedá, že sa jedná o pomerne rozsiahlu biografiiu. Autor sa komplexne venuje jej životu. Niektorým etapám viac do hĺbky, a niektorým menej. Ak by som mala nadviazať na hodnotenie predošlých textov, kniha pôsobí dosť neutrálne. K osobe aktérky sa nestavia nijak negatívne, ani nijak pozitívne. Snaží sa o zhrnutie, ktoré rovnako, ako moja diplomová práca, vychádza z archívneho fondu tak, ako aj ja.

---

⁵³ KOVÁŘ, Štěpán Ivan. *Kosmická proletárka Luisa Landová-Štychová.*, str. 3

⁵⁴ *Tamtiež.*, str. 14

⁵⁵ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*.

Knihy je pomerne obsiahla. Zameriava sa na dôležité momenty v Luisinom živote, ktoré sú spojené v kontexte. S väčšinou charakteristík a výrokov, ktoré v texte autor uvádza, súhlasím a mám z jej pôsobenia rovnaké pocity. Jedna z vecí, s ktorými si dovoľím polemizovať, je výrok o tom, že jej politická kariéra by nevznikla nebyť prvej svetovej vojny. „*Kdyby k válečnému konfliktu nedošlo, pravděpodobně by i nadále působila jako řečnice na anarchistických, ženských a ateistických schůzích, ale její radikalismus by jí znemožňoval prosadit se v relevantních politických stranách.*“⁵⁶ Je pravda, že z textov ktoré Luisa píše sama o sebe, a ktoré sa vzťahujú k rokom 1917 a 1918, sa stavia do určitého svetla ako radikálna komunistka a revolucionárka. Samú seba ako bojovníčku, neoznačovala ale pre potreby názvu tejto podkapitoly, mi to prišlo vhodné. Usudzujem to podľa, toho ako ju vnímam aj ja, a aký bol jej život primárne práve v období prvej republiky.

Na druhej strane, podľa môjho názoru, Luisa postupne behom doby začala chápať, ako a kde bojovať za svoje ideály. Svoje pôsobenie tomu začala aj prispôsobovať. Ak by jej to politické nastavenie umožnilo, v politike a v relevantnej politickej strane by bola úspešná.

Ďalším textom, ktorý by som vedela zaradiť do tejto kapitoly, je článok od Ondřeje Slačáka, kde poukazuje na Luisinu úlohu v sociálnom myšlienkovom poli. „*Ani v českém prostředí netvořili zbolševizovaní anarchisté většinu, ale to jen proto, že početná skupina kolem Vrbenského a Landové-Štychové zůstávala ve straně československých socialistů.*“⁵⁷ Článok pojednáva o účasti anarchistov v budúcej KSČ. Autor v texte spomína S. K. Neumanna (1875–1947) a jeho anarchistický časopis *Červen*, spomína Bohuslava Vrbenského (1882–1944), či Theodora Bartoška (1877–1954) a ďalších. Vzťah a blízkosť medzi týmito osobnosťami a Luisou rozoberám následne v niekoľkých častiach mojej práce. Na tomto mieste by som s autorom súhlasila práve v tom, že explicitne považuje Luisu ako jednu z hlavných postáv tohto krídla anarchistov, ktorí sa neskôr postupne prihlásili ku KSČ. Ďalej s autorom súhlasím vo výroku o myšlienkovom prúde anarchizmu a akýmsi myšlienkovým rozporom medzi radikalizmom a slobodou. „*Praktickou kritikou určitých představ o svobodě provedla pro české anarchisty do značné míry velká válka a*

---

⁵⁶ HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*, str.59

⁵⁷ SLAČÁLEK, Ondřej. *Socialismus činu proti "vlažnému blátu": bývalí anarchisté, Svaz komunistických skupin a založení komunistické strany.*, str. 32

pak také poválečné poměry. Nástup komunistické strany nakonec český anarchismus organizačně vymazal.“⁵⁸ S týmto výrokom súhlasím aj z toho dôvodu, že Luisa si, podľa môjho názoru, vďaka anarchistickým, myšlienkovým vplyvom a svojmu čiastočnému zapáleniu, možno radikalizmu, vybojovala svoje miesto na politickej scéne. Do kategórie, ktorá je vedená v naratívne „Luisa ako komunistická proletárka“ som ju zaradila aj z dôvodu jej politického prechodu od socialistov ku komunistom. Ďalší dôvod, prečo som tento text do tejto kategórie zaradila, sa spája s prvým citovaným výrokom, kde s autorom súhlasím s tým, že Luisa pre stranu ideovo pracovala.

2.1 Vznik Československa a nástup do aktívnej politiky

V predošlých kapitolách, som už načrtla určitý historický kontext, ktorý bol spojený s tým aký je vlastne stav výskumu, čo sa o Luise píše a písalo. V nasledujúcich kapitolách, sa už venujem naplno historickému a sociálnemu kontextu jej života.

Luisine najviac aktívne obdobie začalo nepochybne nástupom do aktívnej politickej kariéry, z ktorej vyvrcholila jej predošlá angažovanosť, ale aj jej sociálne prostredie a kontakty. Jednalo sa jednak o prostredie, z ktorého pochádzala a vyrastala, ale aj o ďalšie formujúce roky. Jednalo sa hlavne o skupinu ľudí z okruhu anarchistov a o ľudí okolo svojho manžela Jaroslava Štycha (1881–1941).⁵⁹ Boli aj iné okolnosti, ktoré ju formovali, ale tie som už z časti rozobrala vo svojej BP. Dva faktory, ktoré sú vyššie spomenuté, vyhodnocujem ako najviac zásadné pre témy, ktorým sa venujem v tejto diplomovej práci.

Po tom, čo vznikla nová Československá republika v roku 1918, sa Luisa Landová-Štychová stala aktívnou členkou v *Revolučnom národnom zhromaždení*. V tomto zhromaždení pokračovala v témach, ktoré presadzovala ešte pred vojnou vo svojej prednáškovej a spolčkovej činnosti. Toto obdobie bolo obdobím premien nielen pre ňu samotnú, ale aj pre jej blízkych priateľov či spolupracovníkov z anarchistickeho hnutia, kde sa primárne formovali jej politické názory a názory na svet okolo nej. Išlo o to, akým smerom sa ďalej bude formovať ich snaha smerom k všeobecným a svetovým zásadám socializmu v praktickej politike, ktorá bola od nich vyžadovaná, a s ktorou boli

---

⁵⁸ *Taktiež., str.32*

⁵⁹ *Jaroslav Štych bol astronóm, popularizátor vedy a túto svoju vášeň nepochybne previedol aj na Luisu, ktorá po skončení druhej svetovej vojny a Jaroslavovej smrti v roku 1941 prebrala jeho popularizačnú prácu v astronómii a v Štefánikovej hviezdárni*

konfrontovaní. „*V konfrontaci tradičních, anarchistických idejí a dobu určujících historických přeměn a dějů se znovu otevírala otázka dosavadních anarchistických zásad, jejich aktuálnosti a účinnosti.*“⁶⁰ Do novo vzniknutého parlamentu sa dostali ako poslanci aj dve popredné osobnosti anarchistického hnutia a jej blízki priatelia, S. K. Neumann a T. Bartošek.

S. K. Neumann bol poprednou postavou anarchistického hnutia a rovnakú pozíciu zastávala aj po tom, čo sa dostal do národného zhromaždenia v roku 1918 už za Československú stranu socialistickú.

V roku 1918 sa plne začalo pretavovať Luisine sociálne pole, jej kultúrny a sociálny kapitál. Spojila sa s ľuďmi, ktorí jej boli myšlienkovy blízki. Budem sa snažiť aj ďalej ukázať, ako si postupne udržovala svoje myšlienkové ideály, ktoré nadobudla vo svojom sociálnom okruhu, ktorý mal korene v anarchistickom hnutí.

Jaroslav Štych mal rovnako, ako jeho manželka, styky a kontakty v anarchistickom hnutí, aj keď on sám sa sústredil na presadzovanie vedeckých prednášok a technického pokroku. Oboch toto prostredie spájalo kvôli práci pre popularizáciu vedy spolu s prácou pre mládež. Jaroslav zostával verný svojmu astronomickému vedeckému zameraniu, aj keď mal občianske povolanie a pracoval na stavebnom úrade.

V národnom zhromaždení Luisa zastupovala pôvodne *Československú stranu socialistickú*. Medzi rokmi 1918 až 1920 zastávala funkciu v troch parlamentných výboroch.⁶¹ Neskôr sa jej pôsobenie zmenilo kvôli rozporom vo vnútri strany. Čo sa týka tejto historickej zmeny, do života jej prišla príležitosť konečne fungovať v politickom zriadení, ktoré sa snažilo presadzovať rovnoprávnosť žien a zmenu sociálnej politiky. Už 14. novembra 1918, po vyriešení prvých organizačných problémov, zasadlo na prvom *Národnom zhromaždení* prvých osem ženských zástupkyň.⁶² Svoju politickú a stranícku aktívnu činnosť započala v roku 1911, kedy spolu s manželom vstúpili do *sociálnej demokratickej strany*. V tomto období sa prirodzene ešte nevenovala aktívnej politike, šlo iba o stranícku príslušnosť.

---

⁶⁰ TOMEK, Václav. *Ve jménu svobody: ideje a proměny českého anarchismu na přelomu 19. a 20. století*. str. 142

⁶¹ KOČIŠKOVÁ, Jana. *Ženy v politice: role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968*. str. 18

⁶² KOBER, Jan a Stanislav HOLUBEC, ed. *Počátky Československé republiky*. Praha: Academia, 2022, str. 62-63

Je jasné, že jej táto skutočnosť pomohla najmä v ďalšom smerovaní, kedy jej nová politická situácia umožnila sa aktívne do politiky začleniť. „*V roce 1911 vstoupili do soc. demokratické strany. Od té doby časté přednášky mezi dělnictvem Štych o hvězdářství, jímž propagoval vědecký světový názor; jak říká Landová Štychová při vzpomínce na jeho činnost, ona při zlům, které, promyslíla a procítíla již dříve: proti alkoholismu, proti církevnímu klerikalismu, „masculinismu“, jímž nazývala bezprávný, otrokářský poměr muže k ženě v kapitalistické společnosti.*“⁶³ Luisa bola v tomto období stále aktívna v protialkoholickom, abstinenčnom a ateistickom hnutí. Písala na tieto témy veľa článkov a prednášala ako o škodlivosti alkoholu, tak aj v súvislosti s vedou o potrebe ateistického smerovania. Na citovanom príklade chcem ukázať práve to, ako veľmi bola činnosť manželov spojená. Bližšie sa tomuto chcem venovať práve v jednej z nasledujúcich kapitol, ktorá sa zaoberá jej pôsobením v astronomickej spoločnosti. Už sa nejednalo iba o účasť v anarchistickom hnutí a rôznych spolkoch. Jasne týmto vstupom do politickej strany deklarovala svoje politické a idealistické smerovanie, ale aj národnú orientáciu pre vznik samostatnej republiky

Po skončení prvej svetovej vojny sa v nových podmienkach republiky sa spoločne, s vyššie spomenutými osobnosťami a venovali agende, ktorá sa všeobecne sústredila na sociálne, ženské alebo emancipačné otázky. Takto to bolo aj v prípade Luisy. Stredobodou ich záujmu boli hlavne emancipačné otázky, ale aj zákony, ako zákony o sociálnej starostlivosti alebo vojnových invalidoch.⁶⁴

Okrem ženských a sociálnych otázok sa Luisa Landová–Štychová angažovala aktívne v boji za práva robotníkov, jej spolupracovníkov, neznámych ľudí nielen z ľavicových hnutí alebo priamo z komunistickej strany. V jednom zo svojich vystúpení v *Národnom zhromaždení Československa* vystúpila so svojím referátom, kde otvorene napádala prístup represívnych zložiek štátu a podmienok väznených osôb. Sťažovala sa, že nespravodlivé podmienky zasahujú hlavne príslušníkov z robotníckej triedy.⁶⁵ Toto súvisí hlavne s tým, že reagovala primárne na potlačanie robotníckych štrajkov a protestov. Svoje

---

⁶³ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová–Štychová, k.č. 18, Luisa Landová–Štychová, dokument písaný na stroji, str. č.2, nedatované, pravdepodobne 50. alebo 60. roky 20. storočia

⁶⁴ KOBER, Jan a Stanislav HOLUBEC, ed. *Počátky Československé republiky*. Praha: Academia, 2022, str. 65

⁶⁵NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová–Štychová, k.č. 42, *Těsnopisecká zpráva o 124. schůzi poslanecké sněmovny Národního shromáždění republiky Československé, 25. 1. 1928, zápis z referátu poslankyně, str. 42*

vrcholné, politicky aktívne obdobie Luisa prežívala v období od roku 1918 do roku 1929. Je možné polemizovať o tom, ako robotnícke protesty boli násilne potlačené a ako veľmi sa týkalo práve príslušníkov robotníckeho hnutia. V tomto období sa Luisa vyjadrovala ešte pomerne otvorene. Určite viac otvorene ako po roku 1945.

Z archívnej pozostalosti vyplýva, že jej záujem o tieto otázky a snaha sa vzdelat' bola pravdepodobne úprimná. V rozsiahlej zbierke sa nachádzajú články na tému prenasledovania robotníkov kvôli štrajkom alebo príslušnosti k ľavicovým hnutiam. Nejedná sa len o prípady z Československa, ale aj zo zahraničia.

V medzivojnovom období nastáva všeobecná popularita ženskej angažovanosti, v emancipačných a sociálnych otázkach a vzniká množstvo ženských spolkov. Luisa Landová-Štychová nebola jediná, ktorá sa zo žien angažovala. Angažované ženy sa združovali nielen v ľavicových, ale aj v iných organizáciách či spolkoch. Súviselo to prirodzene so vznikom republiky a postupným emancipačným procesom, ku ktorým sama prispievala. Nebola na to prirodzene sama. K týmto otázkam sa vyjadrovali aj iné jej kolegyne nielen z politického prostredia.

Otázku hrozby náboženského dogmatizmu spájala aj so ženskou otázkou a otázkami emancipačnými. Napr. v roku 1914 v prednáške, pre potreby vystúpenia na schôdzi žien, sa vyslovila takto: „*Je tudíž povinnosti každé ženy, aby protestovala proti svému společenskému znehodnocení, nejen manifestační schůzí, ale i tím, že opustí církev, která toto znehodnocení ženy způsobila.*“⁶⁶ Toto jej myšlienkové smerovanie môžeme sledovať už z predvojnového obdobia prvej svetovej vojny, ale aj v neskorších 60. rokoch 20. storočia.

2.2 Spoločný boj žien a premeny politického prostredia

Rok 1918 priniesol novú vlnu príležitostí nielen pre Luisu, ale aj pre jej spolupracovníčky. Z obdobia anarchistického hnutia a svojich začiatkov ešte nemala blízke spolupracovníčky. Príležitosť dostala najprv v novinách, spolkoch či v Ženskom klube, ktorý založila Františka Plamínková (1875–1942) v roku 1904. Tento bol prvý svojho druhu. Orientoval

---

⁶⁶ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.:87, text prednášky s názvom „Klerikalizmus, str. 3-4, 14.3.1914

sa na prednášky a výuku žien.⁶⁷ Práve s F. Plamínkovou sa Luisa neskôr stretla aj ako aktívna poslankyňa vo výboroch zdravotných a sociálnych. Čo sa týkalo vzťahu týchto dvoch žien, zo strany Luisy boli pre Plamínkovú veľké sympatie a obdiv za jej prácu a angažovanie sa v ženských otázkach. „*Formálně sice byla příslušnici strany nár. soc., ale svým cítěním byla socialistickou feministkou, a proto vždycky blízká komunismu, který jediný, ze všech ideologií socialistických, uplatňuje rovnoprávnost žen prakticky a do všech důsledků.*“⁶⁸ V texte, z ktorého citujem, sa Luisa ďalej vyjadruje k tomu, že za boj o ženské práva sa ideálmi postavili spolu, a spomína na ňu aj ako na silnú politickú osobnosť. Ak sa pozrieme na to, akými ľuďmi sa Luisa obklopovala, s ktorými si bola blízka, nesmieme zabudnúť na novinárku a spisovateľku Helenu Malířovou (1887–1940). „*Celé její životní dílo svědčí o tom, jaký to byl vzácný a veliký člověk, ta drobná, vášnivá a hrdě skromná Helena Malířová. Revolucionářka, která se nebála útočit proti starému řádu reakce, násilí a křivd.*“⁶⁹ V článku obdivuje jej tvorbu ako spisovateľky, tak aj bojovníčky za ženské práva.

Čo sa týka Luisiných ideálov, aj po tom, čo začala aktívne politicky pracovať v strane socialistickej, z anarchistických ideálov úplne neupustila. V roku 1919 znovu začala písať do časopisu *Červen* pod vedením už starého známeho, S. K. Neumanna. Neumann stále viac kritizoval vnútroštátne pomery v republike, ale aj spoluprácu anarchistov so socialistami vo vnútri strany.⁷⁰

Hlavným združovacím orgánom aktívnych žien v emancipačných a sociálnych otázkach postavenia ženy v spoločnosti bola *Ženská národní rada*, ktorá bola založená v roku 1923 ako nepolitická organizácia.⁷¹ Sociálne a právne postavenie žien sa týkalo zdravotných otázok, otázok politického angažovania, ale aj otázok postavenia

---

⁶⁷ KOČIŠKOVÁ, Jana. *Ženy v politice: Role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968*. str. 15

⁶⁸ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č. 15, list adresovaný p. Šmidrkalové, ako doplnenie Luisinej predošlej prednášky o F.P., nedatované (napísané po roku 1942, pravdepodobne hneď po skončení vojny)

⁶⁹ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 12, článok „Česká La Passionaria“ autorka Luisa Landová-Štychová. str. 1,50. alebo 60, roky 20. storočia,

⁷⁰ BRŮŽEK, Miloslav. *Ve znamení avantgardy: (ohlas zápasů Komunistické strany Československa v kultuře našich národů 1918–1988)*. Praha: Svoboda, 1989, s. 22.

⁷¹ JERCHOVÁ, K., . "Emancipace shora. Ženské organizace v českých zemích v druhé polovině 20. století". *Paměť a dějiny* 04:3-18 str. 3-4

a legislatívnej úpravy „ženskej práce“. „*Sociální a pracovněprávní ochrana ekonomicky aktivní ženy se stala již během dvacátých let 20. století předmětem bouřlivé diskuse uvnitř mezinárodního ženského hnutí, do níž se zapojily rovněž české feministky, liberálky, socialistiky i komunistky.*“⁷² Na jednej strane šlo v tomto boji o zlepšenie bezpečnosti práce a pracovných podmienok, ako navrhovala Luisa, alebo naopak, o obmedzenie alebo zákaz ženskej práce, napr. v továrňach. V ženskej národnej rade zaznievali hlasy za rovnosť mužov a žien v práci, ale aj v osobnom živote.

Čo sa týka ďalšieho dôležitého myšlienkového angažovania, ktoré Luise vydržalo aj po zmene režimu v 50. rokoch, bolo výchova a boj proti náboženstvu. Tento ideologický boj proti náboženstvu viedli otvorene po zmene režimu v Československu zo strany oficiálneho aparátu. K tomuto boju smerovala už v začiatkoch svojej prednáškovej a politickej kariéry, hlavne v otázkach spájania náboženstva a štátu, či spájania náboženskej výchovy a výchovy detí. „*Je nutno, abychom si alespoň v obrysech ujasnili důsledky náboženské výchovy. Stěžejním její zákonem je láska k bližnímu – a úcta k autoritě. Uvažujeme logicky o lásce k bližnímu. Je nemožno – víme to z celého našeho života. Nutíte se do této lásky a jste na nejlepší cestě státi se pokrytci. Úcta k autoritě a slepá poslušnost vůči vládnoucím, toť prostě důsledek náboženského dualismu. Rozděluje člověka na tělo a duši, spolčenost na třídy vyšší a nižší a svět na přirozený a nadpřirozený. Bylo by zbytečné abych o zhroucených náboženských hodnotách dále mluvila, poznali jste je dostatečně z přednášek předchozích.*“⁷³ Nad týmto vzťahom premýšľala vo svojich prednáškach a článkoch rôznymi spôsobmi. Pomerne častý je uvádzaný tento diskurz ako v predchádzajúcom príklade. Tento obsahuje spojenie náboženstva ako prostriedku rozdeľovania spoločnosti a ničenie slobodného myslenia človeka o zmysle konania a autorít vo svojom vlastnom živote a bytí.

V rámci myšlienky boja za emancipáciu žien, tá bola hlboko zakotvená v socialistických ideáloch o spoločnosti. Problematike sa venoval už napr. aj F. Engels, ktorý svoje pojmá rozdelenia spoločnosti videl napr. aj v podradenom postavení žien mužovi v monogamnom manželstve. To bolo podľa neho vyjadrením sociálneho vykorisťovania žien v spoločnosti a ich pripútanie k rodine. Tým sa odpútali od komunity

---

⁷² KOBER, Jan. *Republika mezi rovností, růzností a jednotou.*, str. 64-65

⁷³ NA, F.: *NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č 87, Luisa Landová-Štychová, text přednášky s názvom „Atheismus a theismus“*, nedatované, z textu ale vyplýva, že pochádza pravdepodobne z obdobia rokov 1911-1914 str. 1-2

a boli vykorisťované v rodine. ⁷⁴ Toto sa týkalo práve, otázok výchovy a odpútania sa napr. v rozpravách o „voľnej láske“ napísala Luisa, v podobnom duchu, veľa textov, kedy sa práve odvolávala na to, že ženy sú vykorisťované zbytočne v domácnostiach a v manželstve.

Obdobie 50. rokov prialo ženskej otázke a to hlavne z ekonomického hľadiska, kedy bolo nutné zapojiť ženy do výrobného procesu a vyžadovala to aj ekonomická situácia domácností. Emancipačné otázky sa stali oficiálne jednou z hlavných myšlienok výstavby socializmu. Toto však reálne prinieslo na ženy zvýšené nároky, pretože sa k starostlivosti o domácnosť pridala aj nutnosť chodiť do práce. ⁷⁵

Čo sa týka legislatívneho zrovnoprávnenia žien, prišlo k tomu až v rokoch 1949 až 1950. To ale nezaručovalo okamžitú premenu spoločenských pomerov a rodiny stále fungovali podľa tradičného rozloženia, kedy mal právo na autonómne rozhodovanie v rodine manžel. Ani počet žien v politike celkom, dosť narastal. ⁷⁶

2.3 Stručné zhrnutie straníckej angažovanosti a politických zmien

Počiatky myšlienkových ideálov a politických postojov, Luisy môžeme hľadať jednoznačne v anarchistickom hnutí. Tam si získala aj mnohé sociálne kontakty, ktoré ju formovali. Získala tam priateľov, s ktorými v budúcnosti spolupracovala alebo, naopak, sa práve od nich a od niektorých ich ideálov odklonila.

Keď sa Luisa stala v roku 1918 poslankyňou *Revolučního národního shromáždění*, nastúpila ako členka klubu *České strany sociální*. Takto tomu bolo až do 15. 4. 1920. V tomto období pôsobila v rôznych výboroch orientovaných na sociálne a zdravotné otázky. ⁷⁷ Po zmenách v parlamente, ktoré nastali v roku 1920, tieto témy poslankyne, a po

---

⁷⁴ KOČIŠKOVÁ, Jana. *Ženy v politice: Role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968.*, str. 29-30

⁷⁵ WAGNEROVÁ, Alena. *Žena za socialismu: Československo 1945–1974 a reflexe vývoje před rokem 1989 a po něm.* str. 33

⁷⁶ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945–1989.* str. 87

⁷⁷ <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=2483&org=296>

novom už aj senátorky, zastávali. Viac sa sústredili v návrhoch zákonov a svojich vystúpeniach na ženské otázky než v predchádzajúcich dvoch rokoch.⁷⁸

V období medzi rokmi 1920–1925 pôsobila Luisa už v *Národním shromáždění republiky Československé*. Od roku 1920 bola znovu zvolená ako poslankyňa.⁷⁹ V roku 1921 sa prehlbovali vnútrostranícke problémy, ktoré sa Luisy a jej kolegov týkali. Bola obvinená z toho, že v strane presadzuje komunistické myšlienky. „*Jezdila jsem na schůze moje politické referáty, docházely hromadného souhlasu všech poctivých socialistických živlů ve straně u nás, hlavně dělnictvem a ženami, ale také mezi soc. dem a Komunisty. Na schůzích mládeže jsem referovala o revolučních ideálech mládeže. V mládeži jsem měla kurs o ženské otázce, mluvila jsem vždy jako anarcho-komunistka. Nikdy jsem nezapřela že jsem – ani na vteřinu*“⁸⁰ Táto spomienka z jej denníku v celkovom kontexte ukazuje dlhodobé konflikty s vedením socialistickej stany. Konkrétne tu ukazuje na Rudolfa Laubeho (1878–1937), ktorý jej bol stranickým kolegom a osočuje ho z toho, že proti nej vystupuje, pretože s ňou má osobný problém.

Ďalším dôležitým ideovým prúdom, ktorý Luisa bude ďalej zastávať po vojne aj na formálnej funkcii, boli jej ateistické presvedčenia a idey. V období vykonávania svojej politickej funkcie vystúpila aj na svetovom kongrese Volné Myšlenky. K tomuto združeniu sa dostala vďaka tomu, že zastávala svoje ateistické snahy a ideály, ktoré reprezentovala v tomto období ešte ako poslankyňa národného zhromaždenia.

Tento kongres sa konal v Prahe. Luisa tú vystupovala zo svojej pozície političky. Okrem nej vystúpila na tomto zhromaždení aj jej politická kolegyňa Františka Zemínová a T. Bartošek, ale aj mnohí iní. Na kongrese sa preberal napr. problematický právny vzťah štátu a cirkvi, umelecká sloboda alebo úprava výuky mládeže. Svojou prítomnosťou kongres podporil aj prezident T. G. Masaryk (1850–1937).⁸¹

V marci 1923 bola nakoniec zo strany vylúčená. Vylúčená bola spolu so svojimi kolegami, T. Bartoškom alebo B. Vrbenským, ktorých považujem z toho, čo som mala

---

⁷⁸ KOBER, Jan a Stanislav HOLUBEC. *Počátky Československé republiky*. str. 72-73

⁷⁹ <https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=2483&org=295>

⁸⁰ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č. 5, osobný denník Luisy Landovej-Štychovej, zápis „Komédie“ zo dňa 3. 6. 1921, spolu s výstrižkom krátkej novinovej správy o nezhodách v strane, nestránkované

⁸¹ KUDLÁČ, Antonín K. K. *Příběh(y) Volné myšlenky*., str. 55-57

možnosť zistiť z archívu, za jej blízkych názorových priateľov a kolegov už z minulosti. Krátko na to s Bohuslavom Vrbenským, ktorý bol predseda, a ďalšími kolegami založili stranu *Socialistického sjednocení*. Táto strana nemala potenciál uspieť na úrovni celorepublikového pôsobenia. Luisa sa ale vďaka tomu dostala do mestského zastupiteľstva v Prahe. Tu vo svojich prednáškach a riešení sociálnych otázok pokračovala. Strana bola nakoniec v druhej polovici roku 1924 rozpustená.⁸² Ďalším z jej blízkych priateľov bol spisovateľ Stanislav K. Neumann.⁸³ Spoznali sa ešte v období pred rokom 1917 a ďalej boli spolu v aktívnom kontakte aj po skončení 1. svetovej vojny. Vzájomná korešpondencia medzi Luisou a Neumannom bola zastúpená aj v archívnom materiáli.

Spoločne s kolegami T. Bartoškom a B. Vrbenským, kolegyňou a priateľkou Františkou Zemínovou (1882–1962) a Ludmilou Pechmanovou-Kolosovou (1885–?) podali návrh na to, aby boli zrušené tresty za vykonanie interrupcií. Apelovali pritom na to, že zdravie žien je týmto chránené voči podvodným a neodborným praktikám, ktorými ženy tieto situácie vo veľkej miere riešili. Rovnako apelovali na to, aby sa takýmto situáciám predchádzalo šírením osvety o pohlavnom styku a sexuálnej výchove.⁸⁴

V období rokov 1925–1929 pôsobila ako poslankyňa v *Národním shromáždění republiky Československé*. Od septembra roku 1925 bola spolu so svojimi vylúčenými kolegami zo socialistickej strany prijatá do KSČ. V tomto období bol do vedenia zvolený aj budúci prezident K. Gottwald (1896–1953).⁸⁵

2.4 Obdobie 2. svetovej vojny

V tejto práci sa nesnažím o biografiu, ale o zachytenie dôležitých premien v Luisinom živote. Obdobie rokov 1939 až 1945 bolo, čo sa týka Luisiných ideálov, stále a kľudné. „*Pracovala jsem od osoby k osobě, ústní propagací nejen revolučního odporu a jak ho prakticky provádět, ale hlavně mi šlo o propagaci Sovětského Svazu, jeho zřízení, sovětské kultury, postavení žen v SSSR, pak o rozdílu mezi demokraciemi západu a demokracií*

---

⁸² HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885-1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022. str. 123-128

⁸³ S. K. Neumann, *bol spisovateľ, anarchista a v Revolučnom národnom zhromaždení aj Luisin kolega*

⁸⁴ KOBER, Jan. *Republika mezi rovností, růzností a jednotou.*, str. 222-223

⁸⁵ NECHVÁTAL, Martin. *15.5. 1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002, s.55

sovětskou.“⁸⁶ Luisa v tomto období revidovala aj komunistické letáky a podľa svojich spomienok v tomto období spolupracovala v odboji s rodinou Waltera Dauma (1905–1971), manžela svojej dcéry Jarmily (1912–1990). Išlo, podľa jej slov, o rozmnožovanie letákov, ktoré boli do rodiny nosené.

V spomienkach ešte reflektuje svoju spoluprácu so ženami. Robotnícke ženy chcela svojou prácou nadchnúť pre ľavicové myšlienky. Spoluprácu s rodinou svojho zaťa Waltera tu spomínam preto, že paradoxne po roku 1945 bol jej zať podozrievaný pre svoj nemecký pôvod. Tento fakt bol pravdepodobne jedným z dôvodov toho, že sa Luisa nedostala opäť do poprednej pozície v komunistickej strane. Tento stav nijak otvorene nekritizovala, ani sa nestážovala. Je potrebné brať do úvahy aj jej vyšší vek než v období jej nástupu na aktívnu politickú cestu.

2.5 Obdobie po roku 1945 a rok 1948

Obdobie po skončení vojny v roku 1945 bolo v Československu charakterizované oficiálne prihlásením sa k demokratickému režimu. Toto obdobie ale už prinášalo predpoklad nového vývoja k tzv. ľudovo-demokratickému zriadeniu. Politický charakter tomuto obdobiu a budúcemu politickému vývoju dávali dohody uzavreté 4. 4. 1945 v Košiciach. Toto obdobie novej republiky bolo formálne stále v demokratickom duchu. Hlavné ťažisko moci malo byť na samosprávach a národných výboroch.⁸⁷ K tomuto modelu fungovania štátu sa Luisa prikláňala už vo svojich prvých úvahách. Zastúpenie výborov na národných a lokálnych úrovniach s mocou danou „ľudu“ bola predstava, ktorú zastávala už za prvej republiky.

Už v tomto období sa Československo sa prikláňalo k orientácii smerom k Sovietskemu zväzu, čomu prispelo niekoľko faktorov v spoločnosti. Formálne bolo Československo spojené so ZSSR spojeneckou zmluvou z roku 1943. Toto podporovala aj agitácia smerom k Sovietskemu zväzu a k Rusku už z obdobia pred druhou svetovou vojnou a aj počas vojny. „*O živote v SSSR panovaly v Československu, predovšetkým medzi chudšími vrstvami, veľké iluze.*“⁸⁸ Týkalo sa to najmä roľníckych a robotníckych vrstiev

---

⁸⁶ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č. 72, strojopis, „Příloha k dotazníku. Má účast v domácím odboji za nacistické okupace 1938–1945, autor Luisa Landová-Štychová, November 1945

⁸⁷ RYCHLÍK, Jan. Československo v období socialismu: 1945–1989. str. 35-37

⁸⁸ Tamtiež, str. 43

obyvateľstva, na ktorých dopady vojny a kríz bolo cítiť výrazne. Aj Luisina práca ešte počas 1. svetovej vojny spočívala v prednáškach, ktoré prednášala ženskému a robotníckemu publiku. Niektoré z nich citujem aj v tejto práci.

Čo sa týkalo spoločenskej a politickej situácie, v období prvej polovice 50. rokov sa s novým politickým režimom spájala nádej na „lepšie časy“, hlavne medzi robotníckou triedou a nižšími sociálnymi vrstvami obyvateľstva. Začali sa zavádzať rôzne sociálne benefity, ktoré sa týkali napr. aj povinného zdravotného poistenia.⁸⁹ V tomto ohľade, hlavne čo sa týka sociálnych opatrení v rámci rodiny a materstva, sa do praxe dostali otázky, ktoré Luisa presadzovala prakticky od začiatku svojho pôsobenia v politike, a témy, o ktorých prednášala.

Podstatná časť archívneho fondu obsahuje dôkaz o tom, že Luisa bola pomerne dosť fascinovaná svetom hviezd, vesmíru, ale hlavne technického pokroku. Sama o astronómii a technike nebola odborne vzdelaná. Počas svojho života nikdy nedosiahla potrebné vzdelanie. Nedá sa s úplnou istotou tvrdiť, či jej presvedčenie v období 50. rokov pochádzalo z jej vlastného vnútorného presvedčenia, alebo naopak bolo iba politické. V zmysle toho, šírila myšlienky o technickej nadradenosti Sovietskeho zväzu oproti západu, bola fascinovaná viac myšlienkou objavovania vesmíru a jeho záhad, či technického pokroku. Najpravdepodobnejšie to ale bola kombinácia oboch zámerov. Je nepochybné, že istý záujem mala minimálne o astronómiu, a tiež nejaké znalosti, keďže vzhládala k svojmu manželovi Jaroslavovi Štychovi, ktorý bol v oblasti astronómie pomerne vzdelaný. Ako ale sama priznáva, aj keď tu opäť musíme pracovať s faktom, že krátky medailón, s ktorým v tomto prípade pracujem, je ideologicky zafarbený.

Luisa sama priznáva, že sa do predsedníctva dostáva preto, aby šírila myšlienku osvety o ľudovej demokracii. „*Od roku 1944 jsem pomocí přátel Štychových uplatňovala naši revoluční osvětovou tradici v rámci Čs. Astronomické společnosti. Především naše heslo už od roku 1912: do každé obce lidovou hvězdárnu, do každé rodiny hvězdářský dalekohled.*“⁹⁰ Kariérne sa jej v tejto oblasti darilo aj napriek tomu, že nemala potrebné vzdelanie. V roku 1948, hneď po nástupe nového režimu, dostala miesto vo vedení Československej astronomickej spoločnosti. V smerovaní hvezdárne chcela zachovať

---

⁸⁹ *Tamtiež. str. 85*

⁹⁰ *Vlasta. Praha: Mona, 27. 01. 1955, 9(4), s. [3]. ISSN 0139-6617. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:665c4490-b567-11e5-8c9e-001018b5eb5c>*

odkaz svojho manžela Jaroslava a tešila sa spolupráci so starými známymi z obdobia pred rokom 1945. „*V prohlášení ČSA jsou obsaženy kardinální požadavky čl. astronomů amatérů a sice mimo jiné: reorganizace čl. astronomické společnosti podle zásad zakladatele J. Štycha.*“⁹¹ V astronomickej spoločnosti, sa jasne k odkazu Jaroslava hlásili.

Obdobie, p o tom čo sa po druhej svetovej vojne Československo definitívne, priklonilo k Sovietskemu zväzu, sa pomery v krajine začali meniť. Toto reflektovala aj samotná Luisa minimálne v tom, ako sa menil prístup aj k jednotlivým členom ľavicových hnutí alebo členom samotnej komunistickej strany. V osobnej korešpondencii sa na ňu obracali jej známi a priatelia, ktorých postihli rozsudky nových ľudových súdov, a mali byť nejakým spôsobom perzekvovaní.⁹²

K problematike čistiek v strane sa nikde priamo nevyjadruje vo vzťahu ku konkrétnym osobám. Sama tieto podozrievavé a perzekučné tendencie vnímala. Napr. jej zať, manžel mladšej dcéry Jarmily Štychovej, Walter Daum (1905–1971) mal problémy pre svoj nemecký pôvod. Kvôli podozreniam, ktoré boli neopodstatnené, sa na rodinu v tomto období pozeralo celkom podozrivo. Ako som už spomínala v predošlej kapitole, kde sa stručne venujem pôsobeniu Luisy počas nacistickej okupácie, aj činnosti jej samotnej, bola spojená práve s rodinou zaťa W. Dauma.

Situácia okolo rodiny jej dcéry ju veľmi trápila. Snažila sa využiť svoje kontakty na to, aby problémy rodiny skončili. Toto dokazuje napr. aj to, že sa listom obrátila na vtedajšieho ministra školstva a svojho známeho už z obdobia prvej republiky, Zdeňka Nejedlého (1878–1962).⁹³ List je dosť osobný a stručný. Na niekoľkých miestach zdôrazňuje, že hľadá iba spravodlivosť pre svoju rodinu. Je z neho cítiť veľké obavy a emócie. Prosí ho o pomoc a prosí ho, aby sa obrátil na príslušné miesta k tomu, aby jej pomohol čo najskôr túto situáciu vyriešiť.⁹⁴ Snahy neadresovala len na Z. Nejedlého. Nebol jediný, s kým sa túto záležitosť snažila riešiť. Svoje listy s prosbami o pomoc

---

⁹¹ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 102, rukopis Luisy Landovej-Štychovej, „Únor 1948“ ; nedatované, nestráňkované

⁹² NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 36, osobná korešpondencia Luisa Landová-Štychová, 50. roky 20. storočia

⁹³ Z. Nejedlý bol síce ministrom školstva, ale Luisa sa na neho obrátila práve preto, že sa poznali ako z prostredia socialistov

⁹⁴ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 68, list ministrovi Z. Nejedlému, nestráňkovaný, nedatovaný (pravdepodobne jar roku 1945)

a dôkazmi o tom, že W. Daum sa zúčastňoval odbojovej činnosti, rozosiela rôznym svojim priateľom.

V období svojej najaktívnejšej politickej činnosti sa zapájala do boja za práva väzňov a politických väzňov. Napríklad návrhom zákona 1652/VIII. z roku 1928, ktorý interpelovala.⁹⁵ V návrhu zákona kritizovala aj, podľa jej názoru, neobmedzenú moc policajného aparátu.⁹⁶ Vzhliadala ju ako nebezpečnú, možno práve aj z predošlých predvojnových skúseností, kedy kritizovala zásahy polície voči robotníkom pri štrajkoch v podnikoch.

V 50. rokoch sa o tieto otázky už nezaujímal, ani sa k nim nevyjadrovala. Väčšina jej textov a zbierok, ktoré sa nachádzajú v archívnom fonde, sa týkajú primárne technologického pokroku, výchovy mládeže, otázok ateizmu či otázok ohľadom výchovy detí. Týmto otázkam sa venovala a vyjadrovala počas celého svojho, či už politického alebo novinárskeho a spisovateľského pôsobenia. Aj keď rétorika sa vzhľadom k režimu, ale aj pokroku doby, menila. Stále písala a publikovala články, prednášala na prednáškach, venovala sa novinárskej činnosti a intenzívne písala. Na tému výchovy detí v rodine a všeobecne v spoločnosti, ktorá má inú morálku, než náboženskú, napísala v roku 1947 knihu s názvom *Výchova dětí v bezvěrecké rodině*.⁹⁷ Kniha má už silný agitačný charakter smerom nielen k deťom, ale aj k dospelým, s ktorými deti prichádzajú do styku nielen doma, ale aj v inštitúciách, ako sú školy alebo internáty. Tiež sa na výchove detí v novej socialisticky a ateisticky orientovanej spoločnosti podieľali. „*Právem možno říct, že všichni socialisté nemohou zatím dobře vychovávat své děti proto, poněvadž většina z jich není socialisticky dost uvědomělá. Nejdříve musí být sami převychováni.*“⁹⁸ Okrem myšlienok, ktoré už podľa názvu knihy odkazujú hlavne na výchovu detí v ateistickom duchu, sa aj tu odvoláva na vedu v podobe astronómie. Na konci knihy sa venuje aj témam zdravotnej, dnešným slovníkom povedané sexuálnej výchovy na školách. „*Především zdůrazňuji, že pohlavní výchova by měla být součástí vyučování o zdravotě. To by mělo být zavedeno do škol všech stupňů jako povinný a samostatný předmět, přednášen školními*

---

⁹⁵ <https://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/rejstrik/jmenny/la.htm>

⁹⁶ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 41, tesnopisy správa, o 124. schůzi poslanecké sněmovny Národního shromáždění, republiky Československé, z 25. 1. 1928, str. 42-51,

⁹⁷ LANDOVÁ-ŠTYCHOVÁ, Luisa. *Výchova dětí v bezvěrecké rodině*. Praha: Život a práce, 1947.

⁹⁸ *Tamtiež*. str. 12

lékaři chlapcům a školními lékařkami dívkám.“⁹⁹ Vedela, ako dôležitá je pre výchovu a bezpečnosť zdravia žien zdravotná osveta. Takto sa ženy vedeli brániť napr. aj nečakanej gravidite alebo pohlavným chorobám, pred ktorými ona sama varovala aj vo svojich prednáškach.

Keď sama spomína na rok 1948, spomína na toto obdobie ako na obdobie, kedy bola nepokojná atmosféra v spoločnosti. *„Bylo dusno, jako před bouří. Být Komunistou znamenalo poslouchat trpělivě různé poznámky?“*¹⁰⁰ V zmysle o zlej atmosfére a posmeškoch voči tomu, aká bola nálada v spoločnosti, sa vyjadrila aj v súvislosti so smrťou vtedajšieho ministra zahraničia Jána Masaryka (1886–1948).¹⁰¹ *„Toho nebohého dne – přicházeli ke mně soudružky ze Spořilova, ba až z Chodovce s pláčem, co to má znamenat. Vždyť jsme ho mněli všichni tak rádi. Dámy běhaly po spořilovských ulicích a nenávisťně vykřikovali proti nám komunistům.“*¹⁰² V tomto liste zachytáva aj svoj obdiv k J. Masarykovi a spomína, ako jej pomohol vo veci dokazovania svojej odbojovej činnosti počas druhej svetovej vojny.

Aj v období po roku 1948 sa Luisa stále venovala otázkam ženskej emancipácie. Vyjadrovala sa k tejto problematike v médiách, ale aj na schôdzkach, na ktoré bola pozývaná. Nie už ako politička, ale ako čestná členka a predstaviteľka oficiálnej komunistickej ideológie. Nebolo to už ani tak intenzívne ako po skončení prvej svetovej vojny, a neriešila už v takej intenzite feministické otázky ako v období počiatkov svojej politickej kariéry.

Emancipačné a ženské otázky boli dôležitou súčasťou marxistického ideologického diskurzu. *„Toto spojení ženské otázky, s všeobecnou otázkou sociální, socialistické revoluce s osvobozením ženy, je pro marxistickou teorii emancipace ženy zásadní. A to hned ze dvou důvodů: za prvé pro význam tohoto spojení pro politickou a revoluční praxi; protože jestli ženské hnutí může zvítězit jen jako součást hnutí dělnického, pak se ani proletariát nemůže definitivně osvobodit, jestliže nebude bojovat také za osvobození ženy.“*

---

⁹⁹ Tamtiež, str. 44

¹⁰⁰ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 102, rukopis Luisy Landovej-Štychovej, „Únor 1948“; nedatované, nestránkované

¹⁰¹ https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/ministri_a_ministerstvo_v_historii/jan_masaryk.html

¹⁰² NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 72, list od Luisy Landovej-Štychovej. „Vážení, souduhu!“, adresát neznámy, nestránkované, 16.3.1948

¹⁰³ Myšlienky takto ideologicky motivovaného emancipovania ženy hlásila aj ona sama. V tomto období sa už vo svojich záznamoch nevracia k myšlienkam tzv. voľnej lásky, sexuálnej a partnerskej emancipácie ženy. Rovnako sa o nej a o ženách spojených s jej aktivitami hovorilo a písalo v tomto marxistickom a komunistickom duchu.

2.6 Obdobie od roku 1948 a 60. roky

Práve v období od 50. rokoch prišiel, podľa môjho názoru, spolu so zlomom historických udalostí a zmenou režimu, zlom aj niektorých ideáloch Luisy. Síce sa z aktívnej politiky stiahla, neprestala sa agitačne vyjadrovať a stále písala aj politicky priamo a otvorene aj vo svojich knihách o výchove. Jej miesto v strane už ale ani zďaleka nebolo také pevné a jej boj za ženské práva či práva pracujúcich bol omnoho menší. Je otázne, či to bolo spojené s tým, že Luisa mala problémy kvôli rodine svojej dcéry, alebo bol za tým nejaký iný dôvod. 50. roky 20. storočia boli nepochybne aj obdobím, kedy sa ustálila jej činnosť v astronomickej spoločnosti a vo vedecko-popularizačnej činnosti.

Vzhľadom k svojmu veku, ale aj vzhľadom k tomu, že ju trápili viac jej chronické zdravotné problémy, v 60. rokoch trávila svoj čas už menej aktívnou prácou a verejným vystupovaním než v 50. rokoch. Bolo to spôsobené rôznymi faktormi. Stále aktívne písala a o to viac záznamov máme ako z obdobia prvej republiky. K zmenám, ktoré sa v Československu diali, narážam týmto na rok 1968, alebo celkovo na atmosféru reformných procesov. V jej archívnom fonde som nenašla, žeby sa k tejto politickej a spoločenskej premennej atmosfére nejakým spôsobom vyjadrovala.

Za dôležité, čo sa týka premeny ideálov Luisy, považujem obdobie upevňovania komunistickej moci v Československu a s ňou spojené aj politické procesy. Keď v roku 1950 vrcholili súdne politické procesy so skupinou okolo Dr. M. Horákovej, Luisa bola členkou správneho výboru Československej astronomickej spoločnosti. V spoločnom prehlásení predsedníctva a členov výboru sa podpísali pod súhlas s obžalobou a žiada pre obžalovaných v procese najťažší možný trest. ¹⁰⁴ M. Horáková nebola jediná z jej blízkeho okruhu, kto bol v politických procesoch obžalovaný. Ďalšou z nich bola Františka

---

¹⁰³ WAGNEROVÁ, Alena. *Žena za socialismu: Československo 1945–1974 a reflexe vývoje před rokem 1989 a po něm*, str. 24

¹⁰⁴ KOUROVÁ, Pavlína a Petr KOURA. *Žádáme trest smrti!: propagandistická kampaň provávající proces s Miladou Horákovou a spol. : (historická studie a edice dokumentů)*, str. 331

Zemínová, politická spolupracovníčka Luisy z obdobia nástupu do Národného zhromaždenia a kolegyňa zo socialistickej strany. Na rozdiel od M. Horákovej, ktorá bola popravená, F. Zemínová bola odsúdená na trest v trvaní dvadsať rokov.¹⁰⁵

Obdobie od roku 1950 je silno spojené aj s reálnymi a formálnymi zásahmi proti cirkevným predstaviteľom. Koncom tohto roku sa konal aj politický proces s českými biskupmi v Prahe. Na začiatku roku 1951 sa obdobný proces konal s biskupmi na Slovensku. Celkovo v Československu došlo k plošnej likvidácii a prenasledovaniu všetkých mužských aj ženských rehoľných rádov, resp. takmer všetkých cirkevných predstaviteľov. Jediná cirkev, ktorá bola zo strany komunistického režimu tolerovaná, bola Československá cirkev husitská. Tá mala svoje pôsobenie a vplyv iba v Česku, nie na Slovensku.¹⁰⁶

Ak sa pozrieme na ideály, ktoré Luise zostali v tomto období, a ktoré mohla oficiálne aj reprezentovať, to boli jednoznačne ideály šírenia myšlienok ateizmu. V tomto smere sa vrátila k dôležitej časti svojej práce z predvojnového obdobia. „*Spolek jako takový byl obnoven roku 1946 pod názvem Svaz občanů bez vyznání na ustavujícím sjezdu, který se uskutečnil v říjnu 1946. Do čela se postavily osobnosti, které se zásadním způsobem profilyovaly také v meziválečném období: do funkce výkonného předsedy byl zvolen Emanuel Voska, čestným předsedou se stal Theodor Bartošek, místopředsedkyní Luisa Landová-Štychová a tajemníkem Lubomír Milde.*“¹⁰⁷ V tomto spolku malo byť reprezentované akési pokračovanie spolku Volné myšlenky, v ktorom pôsobila predtým. Zastávala tam ľavicové a komunisticky orientované, ideové krídlo, ktoré sa formovalo už v období fungovania *Volné myšlenky*. Spor spočíval v tom, že ideová skupina ľudí okolo nej zastáva názor, že socializmus/komunizmus je ako myšlienkový smer jedinou vhodnou náhradou za náboženstvo.¹⁰⁸ Radikálne ateistický, ideový smer zväzu nebol veľmi populárny z hľadiska režimu a už v roku 1951 bol spolok rozpustený. Ideovo išlo režimu viac o propagáciu vedecko technických znalostí a pokroku, než o otvorený boj proti ľuďom, ktorí nezastávali ateistický pohľad na svet. Nakoniec spolok zanikol a jeho členom

---

¹⁰⁵ KOUROVÁ, Pavlína a Petr KOURA. *Žádáme trest smrti!: propagandistická kampaň provázející proces s Miladou Horákovou a spol. : (historická studie a edice dokumentů)*, str. 498

¹⁰⁶ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945–1989.*, str. 118-120

¹⁰⁷ OLŠÁKOVÁ, Doubravka. *Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století*, str. 65

¹⁰⁸ *Tamtiež*, str. 66

bolo prisľúbené miesto v novo založenej, Spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých znalostí, v ktorej Luisa nakoniec aj pôsobila.¹⁰⁹ Paradoxné je, že v roku 1946 sa v SOBV stretli títo myšlienkoví protivníci z obdobia boja o smerovanie Volné myšlenky. L. Milde, ktorý bol zvolený za tajomníka, a čestný predseda T. Bartošek. Títo dvaja predtým stáli v súboji proti sebe.¹¹⁰

Čo sa týka jej názoru na upadanie pozície tohto zväzu, v archíve som našla iba oficiálny článok, ktorý bol publikovaný v časopise zväzu *Nová skutočnosť*. V tomto článku s názvom *Nový rád nám dáva nové úkoly* sa vyjadruje k novému smerovaniu tzv. kultúrneho boja. Ten by nemal byť vedený priamo proti veriacim, ale proti cirkevným inštitúciám. „*Nelze už nevěřícího trestat pro rušení náboženství, jestliže nesmekne před procesím před knězem nesoucím symbol víry. Také ale není přípustno urážet cítění věřících posměchem a rušit jejich obřady. Je třeba dělat rozdíl mezi upřímně zbožnými věřícími, kteří z lásky k člověku chtějí spolu s námi tvořit na zemi ráj a uvědoměle jdou proti Vatikánu.*“¹¹¹ V článku Luisa deklaruje, že cirkev už nemá žiadne svoje majetky. Vďaka novej, ľudovo demokratickej vláde, už bolo všetko navrátené z vlastníctva cirkvi do vlastníctva štátu. Luisa ďalej uznáva, že už existencia spolku, a nie je potrebná. Z ideologického hľadiska je potrebné sa viac sústrediť na to, aby boli popularizované prírodné vedy.

V roku 1951 sa ešte Luisa pokúsila apelovať na to, aby zväz ďalej fungoval ako zázemie pre takých občanov, ktorí sa chcú organizovať a sú bez vyznania. Úlohu zväzu videla pri organizovaní napr. ich súkromného života a obradov, ako sú pohreby alebo svadby. „*Z toho všeho jasně vyplývá nebezpečí, které by mohlo vzniknout, kdyby bezkonfesní nemněli v novém „Svazu přátel materialistické vědy“ ani svou sekci.*“¹¹² V tomto liste sa Luisa zrejme snažila postaviť proti zmenám v smerovaní zväzu a prosí o podporu, ideologického pracovníka Gustáva Bareša (1910–1979).

---

¹⁰⁹ Tamtiež, str. 68-69

¹¹⁰ KUDLÁČ, Antonín K. K. *Příběh(y) Volné myšlenky.*, str. 141

¹¹¹ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 103, článok v časopise *Nová skutočnosť*, ročník: V, číslo 10., názov článku *Nový rád nám dáva nové úkoly*, autor Luisa Landová-Štychová, z 15. 10. 1951

¹¹² NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 61, list od L. Landovej-Štychovej adresovaný poslancovi národného zhromaždenia G. Barešovi, začína „Vážený soudruhu poslanče“, datovaný 4. 6. 1951

Nástupnícká organizácia Svaz občanů bez vyznání mala za úlohu podporovať šírenie ateistických myšlienok medzi širokú verejnosť. „Z tohoto pohľadu je celkom pochopiteľné, že komunistická moc nemohla akceptovať žiadne konkurenčné organizácie, ktoré si za svoj cieľ vytýkali propagáciu ateizmu a (nebo) ktoré by narušovali jej monopol „vedeckého“ štúdia náboženstvá. V súlade s tým komunistické úrady po únore 1948 eliminovali religionistiku ako vedecký obor a v roku 1952 rozpustili nástupníckou organizáciu predválečnej *Volné myšlenky*, Svaz občanů bez vyznání – s pozoruhodným odôvodnením, že jitrí city nábožensky založených občanů.“¹¹³ Nakoniec bol zväz v roku 1952 rozpustený a začal sa presadzovať smer a propagácia vedeckého štúdia náboženstva, aj keď nijaká odborná literatúra na túto tému v tomto období neexistovala. Týmto skončila prirodzene aj činnosť Luisy v tomto zväze. Medzitým sa etablovala v Čs. spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých znalostí.

V roku 1954 postihla celú rodinu tragédia, kedy zomrela jej dcéra Jana Čacká-Štychová (1909–1954) vo veku iba 45 rokov.¹¹⁴ V 50. rokoch sa stále zúčastňovala na stretnutiach Výboru československých žien a zasadaniach rozšíreného výboru. Aj v ťažkom období po smrti svojej dcéry sa ich zúčastňovala. To dokazujú jej poznámky na danej pozvánke.¹¹⁵

Čo sa týkalo ideológie a spoločenských a politických zmien v Československu, 60. roky boli nepochybne spojené s určitým spoločenským uvoľnením oproti obdobiu 50. rokov a tvrdých represíí a politických procesov.¹¹⁶ „Nová varianta utopie – Program KSSS – byla univerzální, neboť zohledňovala v přímém slova smyslu myšlenky a touhy celé sovětské společnosti.“¹¹⁷ Nieslo sa to v zmysle univerzálnosti v tom, že zahŕňala široké pole záujmov, cez politické, kultúrne, vedecko-technické, ale aj pokroky spoločenské a určitého utopického napredovania do budúcnosti.

Po tom, čo sa Luisa Landová-Štychová stiahla z aktívnej politiky v období po roku 1948, sa centrom jej hlavného záujmu stala astronomická spoločnosť a neskôr aj formálna

---

¹¹³ VÁCLAVÍK, David. *Český ateismus ve dvacátém století K vývoji a institucionalizaci v letech 1948–1989*. str. 478

¹¹⁴ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 46, parte dcéry Jany Čackej-Štychovej, 30,3,1954

¹¹⁵ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č. 33, pozvánka na zasadanie Výboru československých žien, na jej osobné poznámky L. Landovej-Štychovej z 22. 3. 1954

¹¹⁶ RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945–1989.*, str. 167-168

¹¹⁷ GENIS, Aleksandr a Petr L 'vovič VAJL'. *60. léta - svět sovětského člověka.*, str. 13

popularizácia vedy. Tomuto jej pôsobeniu sa osobitne venujem v nasledujúcej kapitole textu. Stále sa vyjadrovala sama k rôznym sociálnym otázkam, prípadne bola oslovovaná na písanie článkov alebo prednášok. Napr. v roku 1961 bola oslovená z *Filosofického ústavu Československé akademie věd* pre potreby redakcie filozofického časopisu.¹¹⁸ Článok bol písaný na tému výchovy mládeže. Túto žiadosť si následne ona sama vyložila tak, že svoj článok, podľa jej vlastných poznámok, napísala z časti práve o tom, aké sú materiálne podmienky pre výchovu mládeže. Tam sa malo jednať o jej hodnotenie podmienok pre vzdelávanie a výchovu. Túto príležitosť plánovala spojiť aj so stále pre ňu evidentne aktuálnou témou, a to väčšieho zapojenia sa žien do vedeckej činnosti a popularizácie vedy v očiach žien.

Rok 1958 bol v znamení ocenenia jej práce a diela cenou *Československej ceny mieru*, ktorá bola odovzdávaná aj ďalším súdruhom alebo aj celým kolektívom za ich záslužnú prácu.¹¹⁹ Jednalo sa o formálne vyznamenania za celoživotnú prácu a zásluhy.

V 60. rokoch už Luisa začala doplácať nielen na svoje neisté postavenie v komunistickej strane, ale aj na svoj vek a zdravie, s ktorým už niekoľkokrát predtým bojovala. Oficiálnym diskurzom, ktorý môžeme vidieť v dobových článkoch o nej, sa o nej píše ako o popularizátorku vedy. „*Po osvobození naší vlasti Sovětskou armádou pokračovala v své nadšené činnosti nejprve v Socialistické akademii a nyní ve Společnosti pro šíření vědeckých a politických znalostí.*“¹²⁰ Tento článok z roku 1960 k jej 75. narodeninám všeobecne zahŕňa jej politickú činnosť s akcentom na politické úspechy v období prvej republiky.

V lete 1962 sa Luisa po krátkej chorobe vracia znovu k svojej práci a k literárnej činnosti. Znovu obnovuje myšlienku toho, aby napísala svoje pamäti. Podľa toho, čo som mala možnosť vidieť v archívnom fonde, pracovala na svojich memoároch už dávno

---

¹¹⁸ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 37, list z redakcie filozofického časopisu *ČSR akademie věd* pre Luisu Landovú-Štychovú, žiadosť o napísanie článku na tému socialistickej výchovy mládeže, 13. 4. 1961

¹¹⁹ *Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 9. 9. 1958, 38(250), str. [1]. ISSN 0032-6569. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:7d4294d0-eb37-4fdb-8444-30b5bc51fab6>*

¹²⁰ *Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury. Praha: Lidové noviny, 02.1960, 2(2), str. 47. ISSN 0418-5129.*

predtým. „*Vážená soudružko, sekretariát Svazu čs. spisovatelů nás upozornil, že po nemoci, která Vám načas znemožnila práci, se znovu vrátíte ke své literární činnosti, a zároveň doporučil, aby Vám Český literární fond usnadnil práci na pamětech stipendiem.*“

¹²¹ Priznané jej bolo podporné štipendium na tri mesiace a do toho jej bola potvrdená žiadosť o to, aby mohla tieto pamäti písať v Dobříši. Práve tu sa nachádzal domov spisovateľov, ktorý spravoval Zväz čs. spisovateľov. Luisa svoje pamäti nikdy nepublikovala, aj keď vo svojich mnohých článkoch sa zaoberá svojou nielen straníckou činnosťou. V tomto období sa ešte angažovala v predsedníctve Československej spoločnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí. Podľa dokumentu, ktorý som mala k dispozícii, tam mala naozaj už len formálne miesto. Schôdzi sa zúčastňovala ako jedna zo zástupcov predsedníctva. ¹²²

V roku 1950 vznikol Československý zväz žien ako ústredná organizácia, ktorá spájala členky, ako z Česka, tak aj zo Slovenska. V ňom bola transformovaná už predtým existujúca Rada žien. Táto novovzniknutá organizácia mala združovať ešte viac členiek, čomu mali dopomáhať aj novovzniknuté miestne pobočky. ¹²³ Na rôzne schôdze, či už Rady žien alebo neskôr vzniknutej organizácie, chodila Luisa aktívne prednášať svoje referáty, prednášky alebo bola pozývaná k účasti ako čestný hosť.

Poslednú dekádu svojho života sa venovala hlavne písaniu a prednášaniam, no jej aktivita aj vďaka narastajúcemu veku upadala. S postupujúcim obdobím od roku 1960 sa aj v archívnom fonde nachádza stále menej dokumentov. Už nepísala ani zďaleka v takom množstve ako predtým. V 50. a 60. rokoch jej života sa o nej v oficiálnych správach a médiách písalo s úctou. Vo všeobecnej diskurze bola vyzdvihovaná ako aktívna členka strany. Luisa Landová-Štychová zomrela 31. 8. 1969.

---

¹²¹ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 10, list adresovaný Luise Landovej-Štychovej, ktorý je od Českého literárního fondu, začína slovami „*Vážená soudružko*“, datovaný 9. 6. 1962

¹²² NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 16, Záznam zo schôdze predsedníctva ústredného výboru Čs. spoločnosti pre šíření politických a vědeckých znalostí, potvrdená Luisina účasť na tejto schôdzi, datované z 22. 2. 1962

¹²³ NEČASOVÁ, Denisa. *Buduj vlast - posilíš mír!: ženské hnutí v českých zemích 1945–1955*, str. 214-215

2.7 Astronomická spoločnosť a Luisine vedecko popularizačné ideály

Ako už bolo uvedené skôr v tejto práci, veľkou vášňou Luisy bola veda a vedecký pokrok. K astronomickej spoločnosti mala ešte bližšie, pretože ju fascinoval vesmír. Podrobne sledovala vesmírne preteky, vedecké objavy a pokroky. Naprieč celým archívnym fondom sa v rôznych kartónoch nachádzali, vo väčšom či menšom množstve, zmienky o technickom pokroku, rôzne ústrižky z novín a fotky. Svoju vieru v prírodné vedy dokazovala nielen skrz tento záujem, ale aj skrz svoje ateistické a monistické videnie sveta.

Čo sa týka sociálne historického kontextu tohto obdobia, Luisa sa začala, orientovať viac na otázky popularizácie vedy a techniky. K tomuto ju viedli aj v predošlých kapitolách spomenuté dôvody, ale aj jej zapálenie pre vedu a techniku. Po roku 1945 sa začalo so znovu-obnovovaním vedeckých a akademických pracovísk, inštitúcií a výskumov. Po roku 1948 nastal ešte väčší tlak na to, aby tieto pracoviská boli obsadzované ideologicky, marxisticky orientovanými osobami. Zapojenie žien v pracovnom procese podporovali aj nové sociálne opatrenia.¹²⁴

Popularizácia vedy smerom k „ľudu“ bola ideálom nielen pre Luisu, ale aj celkovo pre ideologický význam režimu nielen v Československu, ale aj v ZSSR. „*Zatímco v Československu však zlatá éra popularizace vědy spadá do období po roce 1948, v SSSR byl velký důraz na to, aby věda vešla k lidu, kladen již od roku 1928, prvního roku první průmyslové pětiletky a počátku éry J.V.Stalina.*“¹²⁵ Myšlienky vedeckého pokroku a ateizmu boli presadzované ako jedna z ideológií o fungovaní režimu. Týkalo sa to fungovania verejného života, spoločenského života, ekonomického aj hospodárskeho plánovania.

V máji 1945 nastúpila do Československej astronomickej spoločnosti na popredné miesta vo vedení spoločnosti. Vzdialila sa síce od aktívnej politickej kariéry, no stále bola aktívna v písaní, a už menej častom, ale stále trvajúcim prednášaním. Týmto sa vrátila

---

¹²⁴ JASTRZEMBSKÁ, Zdeňka, Dagmar PICHOVÁ a Jan ZOUHAR. *Czech Women in Philosophy and Science Since 1918*. str. 81-82

¹²⁵ OLŠÁKOVÁ, Doubravka. *Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století.*, str. 22

k odkazu svojho manžela Jaroslava, a zároveň sa na toto miesto výborne hodila z kádrových dôvodov.

Vedenia nielen podnikov, ale aj rôznych organizácií a spolkov, boli postupne od roku 1948 obsadzované z popudu narastajúcej autority nastupujúceho komunistického režimu v Československu ideologicky, „vhodnými“ ľuďmi. „*V niektorých prípadoch sa ženy v akademických inštitúciách aktívne zúčastnili budovania a rekonštrukcie inštitúcií podľa socialistického smeru. Príkladom tohto prístupu patrí napríklad filozofka Jiřina Popelová, ktorá sa stala rektorkou univerzity v Olomouci, medzi rokmi 1949–1953, a komunistická politička a popularizátorka vedy Luisa Landová–Štychová.*“¹²⁶ V tejto pozícii nemala iba stranícky predpoklad. Z toho, čo som o nej mohla zistiť a z toho, čo ona sama písala, sa dalo vyčítať i z kontextu archívneho fondu, že jej obdiv a záujem o technický pokrok bol úprimný. Zaujímal sa nielen o pokroky vo vesmírnom výskume, ale aj o všeobecné pokroky v technických oblastiach.

Ak sa pozrieme na jej novinársku činnosť v tomto období, do astronomického časopisu *Říše hvězd* písala už v prvom dvojčíse časopisu z júla roku 1945. V tomto časopise sa zamýšľala nad ďalším smerovaním astronomickej spoločnosti v obvyklom svetle obdivovania Sovietskeho zväzu a jeho príkladu pre fungovanie astronómie. „*Dětská mysl je čistá kniha, kam má býti psaná jen pravda. Pro obecné školy zejména musí býti psaná jen pravda. Pro obecné školy zejména musí býti výběr takových učitelských sil, které dovedou dětem pravdu poutavě podat. A není vědy, která by byla způsobilější k poutavému poučení o vzniku a vývoji naší sluneční soustavy, naší Země a života na ní, než je astronomie.*“¹²⁷ Celá povaha tohto článku odráža atmosféru oslobodenia. Luisa sa sústreďuje hlavne na popularizačný charakter astronómie medzi dospelými a výchovu mládeže.

Čo sa týka témy osvety, v roku 1951 Luisa napísala knihu s názvom *Astronomie v boji s Vatikánem*.¹²⁸ V tomto texte sa zaoberá popularizáciou významu prírodných vied. V obsiahlej časti knihy sa venuje stručnej histórii astronómie vo svete. Iba stručne hovorí o histórii astronomickej spoločnosti na začiatku 20. storočia. Už podľa názvu je jasné, že

---

¹²⁶ JASTRZEMBSKÁ, Zdeňka, Dagmar PICHOVÁ a Jan ZOUHAR. *Czech Women in Philosophy and Science Since 1918.*, str. 18

¹²⁷ *Říše hvězd: astronomický časopis*. Dostupné z: (<http://www.risehvzd.cz>), 1/1945 str. 5

¹²⁸ LANDOVÁ-ŠTYCHOVÁ, Luisa. *Astronomie v boji s Vatikánem*. Praha: Život a práce, 1951.

nosnou témou je konflikt vedeckých poznatkov a astronomických objavov s cirkevnými inštitúciami a predstaviteľmi. Luisa v tomto texte poukazuje na historickú skutočnosť, že práve cirkev a kláštory mali vo svojich radách často vzdelaných ľudí, ktorí objavovali nové vedecké poznatky, a cirkev proti nim aktívne bojovala alebo ich spochybňovala. „*Mnozí věřící dnes ještě nechápou, proč byli církevní otcové tak tvrdohlavě proti šíření výsledků přírodovědeckých bádání. Neboť jak už jsem uvedla, především kláštery bývali sídlem věd a útočištěm mnoha vynikajících učenců a objevitelů přírodovědců.*“¹²⁹ Jej idealistické presvedčenie o dôležitosti prírodných vied pre súčasný svet sa tu odráža naplno a nie je sa čo čudovať, že práve od Luisy vyšiel text na túto tému dôležitosti ateistického presvedčenia človeka, boja proti cirkevným autoritám a významu vedeckého pokroku.

Jaroslav nebol jediný jej blízky človek, ktorý Luisu inšpiroval a lásku k astronómii podporoval. Jej blízkou priateľkou sa stala slovenská fyzička a astronómka Ľudmila Pajdušáková (1916–1979). Udržovali spolu vzájomnú osobnú korešpondenciu, v ktorej preberali rôzne pokroky v astronómii. Aj sa osobne navštevovali. V jednom zo svojich článkov o nej napísala „*L. Pajdušáková zná dokonale každou mlhovinu i hvězdokupu, je neúnavná v kontrolování oblohy v celonoční pátrání po mlhavých zjevech v hlubinách vesmíru.*“¹³⁰ To, že Luisa vo svojom popise nepreháňala, svedčí aj to, že tento konkrétny článok písala pri príležitosti nového astronomického objavu, na ktorom sa L. Pajdušáková podieľala. Jej úspechy boli mimoriadne a získavali aj zahraničné uznanie.

Práve pôsobenie v Československej astronomickej spoločnosti umožnilo Luise sa spolupodieľať na popularizácii prírodných vied a astronómie. Spolu s Jaroslavom sa podieľala na popularizácii prírodných vied a astronómie už od začiatku roku 1916. Prednášal najmä Jaroslav.

Vo svojom texte, ktorý bol publikovaný v knihe o histórii astronómie Československu, k tomuto publikovala aj krátky text, kde úlohu Jaroslava v týchto popularizačných procesoch vyzdvihuje. „*Astronomický kroužek byl ustaven 18. 1. 1916. Jeho členstvo tvořila především mládež dělnická a studentská a pak ženy, zejména dělnické funkcionářky a učitelky. Štých však při poupopularisaci astronomie zůstával dlouho téměř sám, opíraje se o pomoc mladého Klepešty, který se specializoval na fotografii objektů*

---

¹²⁹ Tamtiež. str. 37

¹³⁰ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 21, článok z novín Rudé právo, k príležitosti astronomického objavu Ludmily Pajdušákovovej, autor: Luisa Landová-Štychová, 13. 7. 1946

hvězdné oblohy. “¹³¹ V popularizačních aktivitách sa venovali aj mládeži v skautskej organizácii, ktorú spolu založili. Týmto pokračovala vo svojej činnosti v astronomickej spoločnosti z roku 1944, kedy sa aktívnejšie začala na popularizácii podieľať. Jej aktivita však trvala iba do roku 1954, kedy z vedenia astronomickej spoločnosti odišla. Stále ale trvalo jej pôsobenie vo funkcii miestopredsedkyne Československej spoločnosti pre šírenie vedeckých, technických a politických znalostí.¹³²

Asi okolo roku 1951 alebo roku 1952 sa Luisa snažila o presadenie myšlienky vytvoriť v Prahe k hvezdárni na Petříně ďalší projekt, a to planetárium. Pôvodne bojovala za to, aby planetárium bolo umiestnené priamo pri hvezdárni. Proti tomuto návrhu zjavne protestovali niektorí jej kolegovia. „*Planetárium, jako lidovýchovný prostředek, musí být vsazeno do náležitého prostředí, aby se z něho nestalo panoptikum a ryze obchodní podnik. Bude-li ve spojení s hvězdárnou, bude pod odborným i ideologickým vedením odborníků, pracujících a navštěvujících hvězdárnu.*“¹³³ V iniciatíve výstavby ľudovej hvezdárne a mieste, kde bude stáť, sa angažovala aj písaním listov na ministerstvá a zháňaním kolegov, ktorí by ju v tejto veci podporili.

Samotná stavba planetária bola dokončená v roku 1960 a nebolo postavené podľa jej prania na Petříně, ale v pražskom parku Stromovka.¹³⁴ Po tom, čo bola stavba dokončená, bolo planetárium otvorené pre širokú verejnosť podľa myšlienky popularizácie vedecko-technického pokroku. Pri slávnostnom zahájení sa Luisa zúčastnila a na jej zásluhu o výstavbe sa nezabudlo. „*Hlavním řečníkem byl náměstek předsedy vlády s. Václav Kopecký, činitel nejvíc k tomu povoláný, jehož podpis na investičním úkolu bývalého ministerstva informací umožnil, aby pražské planetárium vůbec vzniklo. Vzpomínky na události okolo těchto investičních počátků z r. 1952 byly tím srdečnější, že řečník přičítal patřiční dluh zásluh přítomné s. Landové-Štychové, která vždy – a zvláště od r. 1948 – neúnavně bojovala o důstojný stánek pro naši lidovou astronomii.*“¹³⁵ Václav Kopecký (1897–1961) pôsobil na ministerstve informácií medzi rokmi 1948 až 1953

---

¹³¹ SLOUKA, H. a Z. BOCHNÍČEK. *Astronomie v Československu od dob nejstarších do dneška. V Praze: Osvěta, 1952, s. 24.*

¹³² *Vlasta. Praha: Mona, 25. 09. 1958, 12(39), s. 3. ISSN 0139-6617.*

¹³³ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 58, *Sdělení ve věci stavby planetaria v Praze, Luisa Landová-Štychová, Október 1952*

¹³⁴ <https://www.planetum.cz/planetarium-praha/historie/>

¹³⁵ *Říše hvězd: astronomický časopis. Dostupné z: (<http://www.risehvzd.cz>). 1/1961, str. 3*

a neskôr pôsobil ako minister kultúry. Podieľal sa neskôr aj na vzniku Československej spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých znalostí.

Na začiatku roku 1952 sa začal pripravovať, návrh na založenie Československej spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých znalostí, do ktorého výboru bola navrhnutá aj Luisa. Jeho zakladateľom a navrhovateľom bol Gustáv Bareš (1910–1971). Ďalšou dôležitou postavou pri zakladaní spoločnosti bol práve V. Kopecký.¹³⁶

V roku 1951 oslovil Luisu s prosbou o pomoc, s presadením svojho nápadu a svojej pracovnej pozície na celovečerný hraný film, režisér populárne vedeckých a dokumentárnych filmov Václav Švarc (1909–??). Z dokumentov v archíve vyplýva, že režisér mal za úmysel vyrobiť film pravdepodobne na tému hviezdárne na Petříně. *„Právě studium materiálu k tomuto filmu v latinské, německé, polské a francouzské řeči mě přivedlo na myšlenku popularizovat přírodní vědy také formou uměleckého hraného celovečerního filmu a jako prvou práci tohoto druhu jsem si zvolil hvězdářský film, který v rámci poutavého děje takové marxistické Verneovky vykládá nejnovější poznatky, sovětské vědy o vesmíru, hmotě, životě, meziplanetárních letech, raketách, televizi o prvenství sovětské vědy, o tom jak naši lidé těží ze sovětských zkušeností, o spolupráci našich a sovětských hvězdářů a o lidech kolem nich, lidech socialistických – lidech nejbližší budoucnosti.“*¹³⁷ V archíve sa ďalej k tejto téme nachádza pár strán scenáru k danému filmu a Luisine poznámky k scenáru. Podľa tohto scenára sa film mal odohrávať okolo osoby zakladateľov hviezdárne. Išlo o jej manžela Jaroslava, astronóma Karla Anděla (1884–1948) a ďalšieho astronóma Jozefa Klepešty (1895–1976).¹³⁸ Z daných uložených dokumentov sa mi bohužiaľ nepodarilo zistiť viac ohľadne komunikácie, filmu alebo akéhokoľvek jej názoru ohľadom zrealizovania tohto nápadu. Film ale nikdy nevznikol, aspoň som ho nedohľadala nijak pod autorstvom režiséra Václava Švarca.

Pomerne zaujímavo sa postavila k vydaniu knihy o histórii astronómie v Československu. Kniha *Astronomie v Československu od dob nejstarších do dneška*

---

¹³⁶ OLŠÁKOVÁ, Doubravka. *Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století.*, str. 35

¹³⁷ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 161, list adresovaný Luise Landovej-Štychovej od Václava Švarca začínajúci oslovením „Vážená soudružko“, str. 3, datovaný 20. 6. 1951

¹³⁸ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 161, scénár obrazov k plánovanému filmu, zaslaný Luise Landovej-Štychovej, dokument s názvom „Obraz č.3“, str. 3, nedatované (pravdepodobne rok 1951)

nakoniec vyšla v roku 1952.¹³⁹ „*Soudruh ministr souhlasil, a tak jsme v ČAS hned ustavili redakční kolektiv, z něhož však zůstali jen tři skuteční pracovníci: s. Dr. Hubert Slouka, J. Klepešta a já. Dr. Slouka se ujal věci s elánem, obětavě sháněl materiál z klášterních archívů a jiných zdrojů, ale celé jeho dílo má tu velkou vadu, že nemá jasné ideologické směrnice, konkrétně se to projevilo při hodnocení Štefánika.*“¹⁴⁰ Luisa tento list adresovala na publikačný odbor Ministerstva informací a osvěty. V citovanom dokumente sa odvoláva na to, že informovala odbor o obdržaní súhlasu od ministra V. Kopeckého, že by mala byť v publikácii zhodnotená „*Dále aby tam byla zhodnocena historie popularizace astronomických poznatků v lidových a zejména dělnických vrstvách, vznik, vývoj a další úkoly naší ČSL astronomické společnosti.*“¹⁴¹ Do knihy nakoniec Luisa prispela jednou kapitolou, ktorá sa venovala histórii o astronomickej spoločnosti a tom, akú mala Praha ako mesto úlohu v histórii astronómie. To všetko v súvislosti s dejinami robotníckeho hnutia a popularizácie vedecko-technického pokroku smerom k ľudovým vrstvám obyvateľstva. Kapitola, ktorú napísala, nesie názov *Astronomie v Československu*.¹⁴²

Do roku 1968 pôsobila v redakčnej rade časopisu zameraného na astronómiu a popularizáciu *Říše hvězd*. Svoju činnosť tu ukončila na základe vlastnej žiadosti zo zdravotných dôvodov v máji 1968.¹⁴³

Na záver tejto kapitoly by som chcela uviesť ešte jeden pomerne kuriózný príklad jej ideovej kontinuity s Jaroslavom. Je fakt, že Jaroslav má svoju urnu s popolom uloženú práve v objekte Štefánikovej hviezdárne na Petříně. To že sa tu urna reálne nachádza som si nemala možnosť overiť, žiadne oficiálne záznamy o jej uložení nie sú dostupné, ale pamätná tabuľa s menami Jaroslava Štycha a Karla Anděla sa v budove reálne nachádza.

---

¹³⁹ SLOUKA, Hubert a Závěš BOCHNÍČEK. *Astronomie v Československu od dob nejstarších do dneška*. V Praze: Osvěta, 1952.

Ministerstvu informací a osvěty, začíná oslovením „Vážení soudruzi“, datovaný 14.3.1952

¹⁴⁰ *Tamtiež,*

¹⁴⁰ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.:35, list Luisy Landovej-Štychovej adresovaný *Ministerstvu informací a osvěty, začíná oslovením „Vážení soudruzi“, datovaný 14.3.1952*

¹⁴¹ *Tamtiež,*

¹⁴² SLOUKA, Hubert a Závěš BOCHNÍČEK. *Astronomie v Československu od dob nejstarších do dneška*. V Praze: Osvěta, 1952 str. 18-30

¹⁴³ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.: 169, list adresovaný Luise Landovej-Štychovej, *oznámenie o vyhovie žiadosti o odstúpení z redakčnej rady časopisu, podpísaný Prof. Dr. J.M. Mohrom, datovaný 20. 5. 1968*

„Urna s popelem zesnulého je umístěná ve sloupu hlavní kupole Lidové hvězdárny Štefánikovy na Petříně.“¹⁴⁴ Jej pôsobenie v astronomickej spoločnosti vnímam ako jej najväčšiu premenu práve z aktívnej političky na aktívnu pracovníčku popularizácie vedy a astronómie.

2.8 Luisa a môj pohľad na ňu ako na osobnosť

Na konci tejto práce by som chcela stručne zhrnúť môj osobný pohľad na osobnosť Luisy Landovej-Štychovej. Jej život a jej osobnosť som si vybrala práve preto, že ma zaujal svojou rozmanitosťou a svojimi striedavými búrlivými obdobiami. Zo svojho ženského pohľadu a to, čo som sa o nej mohla dozvedieť, ju, aj napriek jej negatívam, za ktoré považujem jej činnosť v 50. rokoch, vnímam ako silnú, úspešnú a hlavne samostatnú ženu.

Podľa môjho názoru, ona sama úprimne verila v myšlienky rovnosti, pokroku a súdržnosti spoločnosti. Nepochybne ju ovplyvnilo, tak ako každého z nás, jej detstvo a dospievanie. Ona sama hovorí, že ju v pohľadoch na svet formovalo hlavne anarchistické hnutie. Nepochybne verila v potrebu spravodlivejšej spoločnosti. Úprimne a aktívne sa zaujímalala o ženské otázky, pohľad na ženské práva a sociálnu spravodlivosť.

Jednou z motivácií, prečo som si pre svoju prácu Luisu vybrala, bolo to, že väčšinou bola samostatná žena. V roli, v ktorej stála voči mužom alebo s nimi spolupracovala. Z toho, čo som o nej mala možnosť zistiť, a ako som ju mohla vnímať, si ale nemyslím, že okrem svojho manžela nejakého muža vyslovene obdivovala alebo si ho vážila. S úctou sa ale vyjadrovala o svojich kolegoch aj priateľoch, konkrétne o T. Bartoškovi a S. K. Neumannovi. Podľa môjho názoru sa stále s nimi nejakým spôsobom porovnávala. Veľmi si vážila a obdivovala svojho manžela Jaroslava.

Aj pre jej odvalu sa postaviť za mnohé ženské, ale aj sociálne otázky, ju zase určitým spôsobom obdivujem aj ja. Nikdy ale nesmieme zabudnúť na to, koľkým ľuďom bolo počas obdobia komunizmu často nenávratne ublížené, a ako veľmi boli porušované ľudské práva. Jedno sa Luise však v tomto celom turbulentnom období ktoré reprezentuje v dejinách, nedá uprieť. To je skutočnosť že svoje miesto ako samostatnej ženy a aktívnej

---

¹⁴⁴ NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č.:82, parte Jaroslava Štycha, 4. 1. 1941

členky spoločnosti dosiahla. Za svoj život, ešte stihla vidieť sociálne niektoré sociálne zmeny, nielen pre ženy za ktoré bojovala vidieť uplatnené.

3. Záver

Na záver tejto práce by som chcela predložiť zhrnutie výskumných otázok a ukázať moje videnie reprezentácie osoby Luisy Landovej-Štychovej. V prvých kapitolách tejto práce som predložila citácie jednotlivých výrokov na osobu aktérky z rôznych uhlov pohľadov. Rozhodla som sa preto na záver tejto práce ponúknuť aj svoj pohľad na reprezentáciu osoby Luisy Landovej-Štychovej.

Na začiatku tejto práce som sa, okrem zhrnutia teoretického a metodologického zakotvenia práce, rozhodla poukázať na to, ako sa o Luise písalo v minulosti a súčasnosti. Uviedla som to práve pre lepšie pochopenie jej samotných výrokov, ale aj preto, že som chcela poukázať na to, aký diskurz o nej samotnej panuje alebo panoval. Zároveň mi analýza týchto výrokov dovolila sa zamerať na premeny jej ideálov v rôznych historických kontextoch, ktoré sa snažím ukázať v historickej časti práce.

Prvou a najviac pokladanou otázkou, ktorú považujem za hlavnú, bola *Aké boli premeny v živote Luisy Landovej-Štychovej v období aktívnej politickej kariéry oproti kariére po roku 1945?* Vďaka tomu, že som o nej písala už bakalársku prácu, ktorá sa predtým zameriavala hlavne na jej politickú kariéru a každodennosť v období prvej republiky, som vedela, že túto otázku si budem musieť položiť a následne zodpovedať. Hlavnou zmenou je odstup od aktívneho vykonávania politiky a jej prechod k ideálom popularizácie vedy a astronomickej spoločnosti.

Luisa sa po roku 1945 z rôznych dôvodov, ktoré sú v práci uvedené, začala viac venovať prednáškovej činnosti, činnosti v ateistickom spoločenstve, postupne prešla do astronomickej spoločnosti a venovala sa činnosti v Čs. spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých znalostí. Svojim myšlienkovým smerovaním a ideálmi tam odkazovala na činnosť svojho manžela Jaroslava Štycha. Jej manžel, ale aj mnohí iní, najmä T. Bartošek a S. K. Neumann, boli pre Luisine premeny veľmi dôležití. Odkaz jej manžela v astronomickej spoločnosti bol pre ňu nepochybne veľmi významný. Nezmenili sa témy, o ktorých písala, a ktorými prispievala vo svojich prednáškach a článkoch.

Stále jej zostali témy a priestor vyjadrovať sa k rovnoprávnosti žien a ženským otázkam. Až do svojho vysokého veku bola pozývaná prednášať na témy rodiny, výchovy a ženskej rovnoprávnosti. V článkoch a dobovej literatúre sa o nej rovnako píše ako o bojovníčke za emancipáciu a ženské práva, často s odkazom na názorovú kontinuitu z obdobia prvej republiky.

Reflexia od ľudí, ktorí sa s Luisou náhodne stretli, alebo s ňou blízko interagovali, mi bola ďalším pomocníkom vo výskume a naskytla mi možnosť sa pozrieť na Luisu z iného uhla pohľadu. Ona sama sa často vo svojich zamysleniach štylizovala do podoby „*revolucionárky*“, nekompromisnej bojovníčky a neochvejnej obdivovateľky Ruska a Sovietskeho zväzu. V mnohých prípadoch, hlavne v prípadoch osobnej korešpondencie, si tento naratív aj udržiavala, čo ma prekvapilo, no zároveň sa dajú nájsť aj iné reflexie z iných zdrojov alebo od iných jej blízkych ľudí. Ako najväčšiu zmenu v tejto oblasti by som označila jej odchod respektíve nevrátenie sa znovu k svojej politickej práci z obdobia prvej republiky. Naopak, považujem prospešnú jej orientáciu na popularizáciu vedy a astronómie.

V prípade tém, ktorým sa ďalej Luisa venovala, sa môžeme pozrieť na to, či zostala verná svojim ideálom z predvojnového obdobia. Aj preto som hľadala odpoveď na otázku *Zostala Luisa Landová-Štychová stále verná svojim ideálom?* Práve sociálne vzťahy a názory ľudí, ktorými sa ona sama obklopovala, mi na túto otázku tiež pomohli odpovedať. Luisa svoje ideály, podľa môjho názoru, nestratila. Prvotné anarchistické nadšenie vychádzalo jednak z toho, že sa narodila a vyrastala v období monarchie, ktoré bolo poznačené ideálmi katolíckej cirkvi, ale aj tým, že sa vo svojej mladosti začala obklopovať inými, ľavicovo orientovanými ľuďmi. Za všetkých v tejto práci spomenutých to, podľa mňa, okrem manžela Jaroslava, bol jednoznačne práve spisovateľ a anarchista S. K. Neumann a jej blízky priateľ T. Bartoušek.

Jej vieru v ideál vedecko-technického pokroku a fascináciu pre vesmír a astronómiu v nej podporoval nielen jej manžel Jaroslav, ale nepochybne aj jej blízka priateľka, astronómka Ľudmila Pajdušáková. Jej pozícia v Československej astronomickej spoločnosti vyplývala nielen z jej sociálnych vzťahov, ale aj z jej viery v ideál pre vedecko-technický pokrok. Celkovo jej pôsobenie v astronomickej spoločnosti hodnotím, do určitej miery, ako splnenie jej vlastných ideálov o samej sebe.

To, v akom naratíve sa o Luise písalo, som nebrala do úvahy iba v kontexte historickom, ale aj v kontexte nedávnej minulosti a súčasnosti. Pomohlo mi to pri skladaní obrazu o aktérke. Ďalšou mojou výskumnou otázkou bolo *Ako sa vyvíjal a menil obraz aktérky vo verejnom priestore?* Na začiatku svojej práce uvádzam texty, s ktorými podrobnejšie pracujem. Jedná sa o texty z Luisinej súčasnosti i minulosti. Texty ale neboli jediným zdrojom toho, z čoho som čerpala. V archívnom fonde som mala k dispozícii

mnoho článkov, ktoré boli uverejňované v pozitivistickom naratíve, či už keď písala Luisa sama o sebe, alebo o nej boli uverejňované správy či krátke články. V 50. rokoch a neskôr sa články o Luise, ktoré sa o nej nejakým spôsobom vyjadrovali, používal naratív v zmysle s odkazom na jej politickú minulosť. Samotnú ju charakterizovali ako bojovníčku za ženské práva a rovnoprávnosť, za práva robotníckeho obyvateľstva či poprednú členku astronomickej spoločnosti.

V rámci odbornej literatúry zo súčasnosti, ak vezmeme do úvahy ideologické zafarbenie článkov o L. Landovej-Štychovej, naratívy sa zhodujú s článkami a ego dokumentami, s ktorými som mala možnosť pracovať. Autorky a autori píšu o nej ako o aktívnej političke, napr. v knihe *D. Musilovej Z ženského pohľadu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*.¹⁴⁵ Ak sa pozriem na zmienky aj v inej literatúre o nej, nehovoria nijak negatívne. Spomínaná je hlavne jej politická aktivita alebo činnosť v astronomickej spoločnosti. Jedinou vyslovene negatívnou knihou, ktorá o nej pojednáva, je kniha *Š. Kovára Kosmická proletárka Luisa Landová-Štychová*.¹⁴⁶ V tomto prípade sa jedná o negatívne ladený text, ktorý úlohu Luisy zhrňa na škodenie v astronomickej spoločnosti a ideologické presadzovanie svojich predstáv a záujmov. Z toho, čo som mala možnosť čítať, sa od zmeny režimu 90. rokoch a ďalej nijak výrazne negatívne ani pozitívne obraz o nej vo verejnom priestore neukazoval. Prisudzovala by som to hlavne tomu, že jej osobnosť zmizla z verejného priestoru do pomerne veľkého zabudnutia

. Ak aj v nejakej literatúre bola spomínaná, bolo to veľmi okrajovo na to, koľko materiálov je k dispozícii, a ako aktívna bola za svoju krátku politickú kariéru. Pomyselnú čiaru zabudnutia jej osobnosti prelomil svojou biografiou *S. Holubec Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*.¹⁴⁷ Táto biografía podrobne poukazuje jej život a autor týmto ukazuje tvár ľavicových žien v politike, ale aj mimo nej, otvorene a bez predsudkov.

---

¹⁴⁵ MUSILOVÁ, D. *Z ženského pohľadu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*.

¹⁴⁶ KOVÁŘ, Š. *Kosmická proletárka Luisa Landová-Štychová*. Sezimovo Ústí: Hvězdárna Františka Pešty, 2015

¹⁴⁷ HOLUBEC, S., *Nešťastná revolucionárka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*.

Otvorene a bez predsudkov som sa k osobe Luisy chcela a snažila pristupovať aj ja. Nepopieram, že ide o pomerne rozporuplnú osobnosť, ktorá vykonala aj veci, za ktoré by sme ju s dnešnou znalosťou dejín mohli odsúdiť. Na druhej strane, čo sa týka jej práce, našli by sme rovnako snahy, ktoré sa dajú hodnotiť pozitívne. Mňa osobne zaujala pre svoju odhodlanosť v boji za ženské zdravie a väčšiu rovnosť, za sociálne istoty nielen pre ženy, ale aj pre robotníkov, a celkovo jej práca ako političky v období prvej republiky. Ak sa pozrieme na obdobie po roku 1948, aj napriek tomu, že sa Luisa nepochybne viac politicky zradikalizovala smerom k neskutočnému obdivu k ZSSR, snažila sa si nájsť svoje miesto v zmenách, ktoré okolo nej prebiehali. Za maximálne úprimnú, aj keď často ideologicky prehnanú, v tomto období považujem jej ďalšiu prácu v otázkach ženskej rovnoprávnosti, ale aj v Československej astronomickej spoločnosti, či v Čs. spoločnosti pre šírenie politických a vedeckých znalostí. Jej ideál práve v to, že veda a vedecko-technický pokrok je základom fungovania spoločnosti a funkčného štátu, bola úprimná.

Luisine ideály mali korene ešte v anarchistickom hnutí, kde sa začala stretávať s osobnosťami, ktoré ju, ako v prípade T. Bartoška, nakoniec spájali a sprevádzali po celý život, a aj pri tej najväčšej zmene politického usporiadania. Za veľmi podstatné sociálne spojenie, ktoré Luisa nadviazala, považujem aj jej dlhodobé a intenzívne priateľstvo so slovenskou astronómkou Ľudmilou Pajdušákovou. Všetky v práci spomenuté osobnosti, a nielen tie, rovnako ako historické procesy, politické a spoločenské premeny, ovplyvňovali jej život rovnako, ako každého z nás. Som osobne presvedčená o tom, že Luisa Landová-Štychová si vďaka svojej bojovnosti a odhodlaniu dokázala splniť niektoré svoje ideály, bojovať s osudom, ktorý často nebol ľahký, a dokázala si nájsť svoje miesto v spoločnosti. Prakticky naplnila svoje predstavy o slobodne mysliacej, bojujúcej a samostatnej žene.

Zoznam prameňov a literatúry

Primárne pramene

Archívne pramene

Národní archiv v Praze. Fond 1017: Osobná pozostalost' Luisa Landová-Štychová

Dobové periodiká

Dějiny a současnost: historicko-vlastivědná revue Československé společnosti pro šíření politických a vědeckých znalostí a ministerstva školství a kultury. Praha: Lidové noviny, 02.1960, 2(2). ISSN 0418-5129. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:d6b9ff60-5227-11ee-9c28-0050568d319f>

Rudé právo: orgán Československé sociálně demokratické strany dělnické. V Praze: [s.n.], 1920–1995. ISSN 0032-6569. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:4eac74b0-e92c-11dc-9fa1-000d606f5dc6>

Říše hvězd: astronomický časopis. Československá společnost astronomická, 1920–1999. ISSN 0035-5550. Dostupné také z: (<http://www.risehvzd.cz>)

Vlasta. Praha: Mona, 25.09.1958, 12(39). ISSN 0139-6617. Dostupné také z: <https://ndk.cz/uuid/uuid:babdeae0-9d19-11e5-8615-005056825209>

Vlasta. Praha: Mona, 02.02.1950, 4(5). ISSN 0139-6617. Dostupné také z: <https://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:83fc9180-a7f2-11e5-b5dc-005056827e51>

Literatúra

Primárna literatúra

LANDOVÁ-ŠTYCHOVÁ, Luisa. *Astronomie v boji s Vatikánem*. Praha: Život a práce, 1951

LANDOVÁ-ŠTYCHOVÁ, Luisa. *Výchova dětí v bezvěrecké rodině*. Praha: Život a práce, 1947.

SLOUKA, Hubert a Závaš BOCHNÍČEK. *Astronomie v Československu od dob nejstarších do dneška*. V Praze: Osvěta, 1952.

Sekundárna literatúra

BAHENSKÁ, Marie, Dana MUSILOVÁ a Libuše HECZKOVÁ. *Iluze spásy: české feministické myšlení 19. a 20. století*. České Budějovice: Veduta, 2011. ISBN 978-80-86829-79-1.

BARTOŇ, Jiří. *Ženy a Český svaz žen: 707 - 1897 - 1967 - 1969 - 1990 - 1992 - 2007*. Praha: Český svaz žen, 2007. Na pomoc ženám.

BERGER, Stefan, Heiko FELDNER a Kevin PASSMORE, ed. *Jak se píšou dějiny: teorie a praxe*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-398-1.

BOURDIEU, Pierre. *Teorie jednání*. Praha: Karolinum, 1998. ISBN 80-7184-518-3.

BRŮŽEK, Miloslav. *Ve znamení avantgardy: (ohlas zápasů Komunistické strany Československa v kultuře našich národů 1918–1988)*. Praha: Svoboda, 1989. ISBN 80-205-0041-3.

DÜLMEN, Richard van. *Historická antropologie: vývoj, problémy, úkoly*. Praha: Dokořán, 2002. Bod. ISBN 80-86569-15-2.

GENIS, Aleksandr a Petr L'vovič VAJL'. *60. léta - svět sovětského člověka*. Praha: Volvox Globator, 2019. ISBN 978-80-7511-495-2.

GHODSEE, Kristen Rogheh. *Red Valkyries: feminist lessons from five revolutionary women*. London: Verso, 2022. ISBN 978-1-83976-660-2.

- HEMECKER, Wilhelm a Edward SAUNDERS. *Biography in Theory: Key Texts with Commentaries*. Walter de Gruyter GmbH & Co, 2017. ISBN 978-3-11-050161-2.
- HOLUBEC, Stanislav. *Nešťastná revolucionářka: Myšlenkový svět a každodennost Luisy Landové-Štychové (1885–1969)*. Praha: NLN, s.r.o, 2022. ISBN 978-80-7422-809-4.
- JASTRZEMBSKÁ, Zdeňka, Dagmar PICHOVÁ a Jan ZOUHAR. Czech Women in Philosophy and Science Since 1918. In: *Czech Women Philosophers and Scientists*. Switzerland: Springer International Publishing, 2021, ISBN 9783030615154.
- MAREŠ, Michal. *Ze vzpomínek anarchisty, reportéra a válečného zločince*. Praha: Prostor, 1999. ISBN 80-7260-011-7.
- MUSILOVÁ, Dana. *Z ženského pohledu: poslankyně a senátorky Národního shromáždění Československé republiky 1918–1939*. České Budějovice: Pro Univerzitu Hradec Králové vydal Bohumír Němec - Veduta, 2007. ISBN 978-80-86829-31-9.
- NECHVÁTAL, Martin. *15.5. 1921 založení KSČ: ve službách Kominterny*. Praha: Havran, 2002. Dny, které tvořily české dějiny. ISBN 80-86515-13-3.
- NEČASOVÁ, Denisa. *Buduj vlast - posílíš mír!: ženské hnutí v českých zemích 1945–1955*. Brno: Matice moravská, 2011. Knihnice Matice moravské. ISBN 978-80-86488-82-0.
- KALINOVÁ, Lenka. *Společenské proměny v čase socialistického experimentu: k sociálním dějinám v letech 1945–1969*.
- KOBER, Jan a Stanislav HOLUBEC, ed. *Počátky Československé republiky*. Praha: Academia, 2022-. ISBN 9788020033314
- KOČIŠKOVÁ, Jana. *Ženy v politice: role a postavení vrcholných političek v Československu 1948–1968*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. ISBN 978-80-246-5162-0.
- KOUROVÁ, Pavlína a Petr KOURA. *Žádáme trest smrti!: propagandistická kampaň provázející proces s Miladou Horákovou a spol. : (historická studie a edice dokumentů)*. Praha: Ústav pro studium totalitních režimů, 2008. Edice dokumentů. ISBN 978-80-87211-03-8.

- KOVÁŘ, Štěpán Ivan. *Kosmická proletárka Luisa Landová-Štychová*. Sezimovo Ústí: Hvězdárna Františka Pešty, 2015. Z říše hvězd. ISBN 978-80-260-8966-7.
- KUDLÁČ, Antonín K. K. *Příběh(y) Volné myšlenky*. Praha: Lidové noviny, 2005. ISBN 80-7106-673-7.
- LENDEROVÁ, Milena. *Ženy s kufříkem a nadějí: porodní báby a asistentky v českých zemích od poloviny 19. do poloviny 20. století*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2019. ISBN 978-80-246-4475-2.
- MASLOWSKI, Nicolas a Bohuslav ŠALANDA, ed. *Jak studovat aktéra a sociální změnu z perspektivy historické sociologie*. Vydání první. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2017. ISBN 9788024634388.
- OLŠÁKOVÁ, Doubravka. *Věda jde k lidu!: československá společnost pro šíření politických a vědeckých znalostí a popularizace věd v Československu ve 20. století*. Praha: Academia, 2014. Šťastné zítřky. ISBN 978-80-200-2318-6.
- PERNES, Jiří. *Komunistky s fanatismem v srdci*. Praha: Brána, 2006. ISBN 80-7243-284-2.
- RYCHLÍK, Jan. *Československo v období socialismu: 1945–1989*. V Praze Vyšehrad, 2020. ISBN 978-80-7601-334-6.
- SEIFERT, Jaroslav a Marie JIRÁSKOVÁ. *Všecky krásy světa*. Praha: Eminent, 1999. ISBN 80-85876-83-3.
- SIGURÐUR GYLFI MAGNÚSSON a M. István SZIJÁRTÓ. *What is microhistory?: theory and practice*. London: Routledge, 2013. ISBN 978-0-415-69208-3.
- STORCHOVÁ, Lucie. *Koncepty a dějiny: proměny pojmů v současné historické vědě*. V Praze: Scriptorium, 2014. ISBN 978-80-87271-87-2.
- ŠUBRT, Jiří a Jan BALON. *Soudobá sociologická teorie*. Praha: Grada, 2010. Sociologie. ISBN 978-80-247-2457-7.
- TOMEK, Václav a Ondřej SLAČÁLEK. *Anarchismus: svoboda proti moci*. Praha: Vyšehrad, 2006. Dějiny idejí. ISBN 80-7021-781-2.
- TOMEK, VÁCLAV, *Český anarchismus 1890–1925*. Praha: Filosofia, 1996. ISBN 80-7007-080-3

TOMEK, Václav. *Ve jménu svobody: ideje a proměny českého anarchismu na přelomu 19. a 20. století*. Praha: Manibus Propriis, 1999. ISBN 80-238-5328-7.

WAGNEROVÁ, Alena. *Žena za socialismu: Československo 1945–1974 a reflexe vývoje před rokem 1989 a po něm*. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2021. Gender sondy (Karolinum). ISBN 978-80-246-5005-0.

Odborné periodiká

BREWER, John. Microhistory and the Histories of Everyday Life. *Cultural and social history* [online]. ABINGDON: Routledge, 2010, 7(1), 87-109 [cit. 2024-11-26]. ISSN 1478-0038. Dostupné z: doi:10.2752/147800410X477359

GINZBURG, Carlo, John TEDESCHI, and Anne C. TEDESCHI. "Microhistory: Two or Three Things That I Know about It." *Critical Inquiry* 20, no. 1 (1993): 10–35. <http://www.jstor.org/stable/1343946>.

JECHOVÁ, Květa. "Emancipace shora. Ženské organizace v českých zemích v druhé polovině 20. století". *Paměť a dějiny* 04:3-180

NEČASOVÁ, Denisa. Dějiny žen či gender history?. *Dějiny-Teorie-Kritika*, 2008, 01: 81-102.

PULLMANN, Michal. Sociální dějiny a totalitněhistorické vyprávění. *Soudobé dějiny*, 2008, 15.03-04: 703-717.

SLAČÁLEK, Ondřej. *Socialismus činu proti "vlažnému blátu": bývalí anarchisté, Svaz komunistických skupin a založení komunistické strany* [online]. 2021, 15(02) [cit. 2024-11-23]. ISSN 1802-8241.

VÁCLAVÍK, David. Český ateismus ve dvacátém století K vývoji a institucionalizaci v letech 1948–1989. *Soudobé dějiny*. AV ČR Czech Academy of Sciences - Institute for Contemporary History, 2007, XIV(2-03), 471-487. ISSN 1210-7050.

Kvalifikačné práce

KROŠLÁKOVÁ, Kristína. *Všedné a nevšedné dni Luisy Landové-Štychové v medzivojnovom období*. Praha, 2022. Bakalárska práca. Univerzita Karlova, Fakulta humanitných štúdií, Katedra historických vied. Vedoucí práce Štemberk, Jan. Dostupné z: <http://hdl.handle.net/20.500.11956/177752>

ŠEFRNA, Vivian. *Diskuze kolem legalizace potratů v období první Československé republiky*. Diplomová práca, vedoucí Storchová, Lucie. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitných štúdií, Program Antropologická studia, 2021.

Ďalšie zdroje

<https://www.psp.cz/sqw/detail.sqw?id=2483&org=293> (citované 5. 4. 2024)

<https://www.planetum.cz/planetarium-praha/historie/> (citované 12. 8. 2024)

https://mzv.gov.cz/jnp/cz/o_ministerstvu/historie_a_osobnosti_ceske_diplomacie/ministri_a_ministerstvo_v_historii/jan_masaryk.html (citované 13.9.2024)

<https://www.psp.cz/eknih/1925ns/ps/rejstrik/jmenny/la.htm> (citované 28.8.2024)

Zoznam príloh

Príloha č.1: Luisa Landová-Štychová a jej manžel Jaroslav Štych v uniformách socialistického skautingu, rok 1920

Príloha č.2: Kreslený vtíp, ktorý naráža pravdepodobne na vylúčenie Luisy Landovej-Štychovej zo strany socialistickej, nedatované, pravdepodobne rok 1925

Prílohy

Príloha č. 1, Luisa Landová-Štychová a jej manžel Jaroslav Štych v uniformách socialistického skautingu, rok 1920

Zdroj: NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č 6

Príloha č. 2, Kreslený vtíp, ktorý naráža pravdepodobne na vylúčenie Luisy Landovej-Štychovej zo strany socialistickej, nedatované, pravdepodobne rok 1925

Zdroj: NA, F.: NAD 1017, Luisa Landová-Štychová, k.č: 20